

Stenogrammid

XIV Riigikogu, III Istungjärk, täiskogu korraline istung

Neljapäev, 20.02.2020, 10:00

Toimetatud

10:00 Istungi rakendamine

1. 10:03 Keskkonnakomisjoni algatatud olulise tähtsusega riikliku küsimuse "Mets muutuva kliima tingimustes" arutelu

10:00 Istungi rakendamine

10:00 Aseesimees Siim Kallas

Hommikust, auväärt kolleegid! Palun võtame sisse oma tööpositsiooni ja alustame Riigikogu täiskogu III istungjärgu 5. töönädala neljapäevast istungit. Kõigepealt on võimalik üle anda arupärimisi ja eelnõusid. Lauri Läänemets, palun!

10:00 Lauri Läänemets

Lugupeetud härra aseesimees! Lugupeetud kolleegid! Eesti Energia omandas hiljuti Tootsi tuulepargi kinnisasja ja Eesti Energia arvates on neil õigus Tootsi tuulepargi jaoks küsida enne aastat 2017 kehtinud taastuvenergia toetust. Vana toetusskeemi järgi tuleks Eesti Energiale maksta järgmise 12 aasta jooksul hinnanguliselt 240–300 miljonit eurot taastuvenergia toetuseid. See kõik lisanduks aga inimeste ja ettevõtjate elektri hinnale ning suurendaks ja pikendaks nende jaoks kulukat taastuvenergia tasude maksmise perioodi. Ehk siis, sotsiaaldemokraatide ettepanek on hoida ära elektri hinna tõus ja seda saab teha valitsus, otsustades, et Eesti Energia ei küsi inimeste käest seda 300 miljonit eurot. Aitäh!

10:01 Aseesimees Siim Kallas

Suur tänu! Rohkem eelnõude ja arupärimiste üleandmise soovi ei ole. Olen ühe dokumendi vastu võtnud ja see läheb menetlusse, nii nagu seadus ette näeb.

Meil on ka üks teade. Täna pärast täiskogu istungi lõppu toimub siin istungisaalis Kaitseliidu toetusrühma asutamise koosolek, kokkukutsujaks on Henn Põlluaas.

Nüüd kohaloleku kontroll, palun!

Kohaloleku kontroll

Kohal on 78 Riigikogu liiget, puudub 23. Võime alustada istungit.

1. 10:03 Keskkonnakomisjoni algatatud olulise tähtsusega riikliku küsimuse "Mets muutuva kliima tingimustes" arutelu

10:03 Aseesimees Siim Kallas

Tänases päevakorras on meil keskkonnakomisjoni algatatud olulise tähtsusega riikliku küsimuse "Mets muutuva kliima tingimustes" arutelu. Selle arutamiseks on vastavalt keskkonnakomisjoni ettepanekule ning Riigikogu kodu- ja töökorra seaduse §-le 153 määranud juhatus järgmise korra. Kõigepealt on keskkonnakomisjoni esimehe Erki Savisaare ettekanne kuni 10 minutit ning küsimused ja vastused samuti kuni 10 minutit. Siis esineb Keskkonnaagentuuri metsaosakonna juhataja Taivo Denks – ettekanne kuni 20 minutit ning küsimused ja vastused taas kuni 20 minutit. Sellele järgneb Eesti Maaülikooli metsapatoloogia dotsendi Rein Drenkhani ettekanne kuni 20 minutit, lisaks küsimused ja vastused kuni 20 minutit. Ja lõpuks on sõna Tartu Ülikooli loodus- ja täppisteaduste valdkonna

ökoloogia ja maateaduste instituudi botaanika vanemteaduril Aveliina Helmil – ettekanne kuni 20 minutit ja küsimused-vastused jälle kuni 20 minutit.

Riigikogu liige võib ettekandjatele esitada kokku kuni kaks küsimust, seejärel järgnevad läbirääkimised. Sõnavõttudega võivad esineda Riigikogu liikmed ning komisjonide ja fraktsioonide esindajad.

Keskkonnakomisjoni taotlusel teen Riigikogule ettepaneku, et kõigepealt esineksid sõnavõttudega fraktsioonide esindajad ja seejärel Riigikogu liikmed. Ka Vabariigi Valitsusel ja õiguskantsleril on õigus esineda sõnavõttuga. Arutelu lõpetamisel Riigikogu otsust vastu ei võta.

Keskkonnakomisjon on teinud ettepaneku pikendada vajaduse korral istungiaega kuni päevakorrapunkti ammendumiseni, kuid mitte kauem kui kell 14-ni. Selle ettepaneku paneb juhatus hääletusele siis, kui see aeg lähemale jõuab. Aga nüüd võime alustada tänase istungi päevakorraküsimuse käsitlemist. Ma palun siia ettekandjaks keskkonnakomisjoni esimehe Erki Savisaare.

10:05 Erki Savisaar

Austatud juhataja! Lugupeetud rahvasaadikud! Kõik metsahuvilised, kes te jälgite seda arutelu! Metsaga seotud teemad on pidevalt keskkonnakomisjoni tähelepanu all ning lisaks komisjonisestele aruteludele oleme nende kümne kuu jooksul metsaga seotud küsimusi arutanud ka koos teiste komisjonidega, avalikel istungitel ning metsas viibides. Me kõik peame pöörama erilist tähelepanu sellele, mis toimub Eesti metsades seoses kliimamuutustega, sest kliimamuutused mõjutavad paratamatult meie looduskeskkonda. Kui põllumeestel on võimalik muutustele reageerida kiiresti, muutes kas või iga aasta kasvatatavaid kultuure ning kasvatusmeetodeid, siis metsaga seotud otsused mõjuvad alles aastakümnete jooksul. Sellest tulenevalt peame metsaga seotud aruteludes vaatama lisaks tänasele päevale ka kaugesse tulevikku – mitte ainult aastatesse 2030 või 2050, vaid veelgi kaugemale.

Peamised küsimused, mis me kõik võiksime endale esitada, on järgmised. Esiteks, millist metsa me soovime näha 20, 50 või 100 aasta pärast? Teiseks, kui suur on metsa roll kliimaeesmärkide täitmisel? Ja kolmandaks, milline on mõistlik tasakaal elurikkuse ja metsamajanduse vahel? Juba mõnda aega käib metsanduse arengukava koostamine ning ma loodan väga, et muude detailide hulgas antakse seal vastused ka äsja nimetatud küsimustele. Jätkusuutlik metsamajandus tähendab metsade kasutamist sellisel viisil ja sellises ulatuses, mis tagab maksimaalselt elustiku mitmekesisuse, tootlikkuse, sh CO₂ maksimaalse sidumise, uuenemisvõime ja elujõulisuse, ning võimaldab metsadel ka tulevikus täita ökoloogilisi, majanduslikke ja sotsiaalseid funktsioone nii kohalikul, riiklikul kui ka maailma tasandil. Muutuva kliima tingimustes on efektiivne metsade uuendamine jätkusuutliku metsamajanduse üheks aluseks.

Tänavu möödub 100 aastat päevast, kui Tartu Ülikoolis hakati andma emakeelset akadeemilist metsaharidust. On kurb tõdeda, et viimastel aastakümnetel on investeeringud metsateadustesse vähenenud ning seda olukorda tuleb kindlasti parandada. Eestis on metsamaad 51,4%, kuid metsaga, puudega kaetud ala on veelgi rohkem. Metsa pindala on Eestis järjekindlalt suurenenud. Peale teist maailmasõda oli Eestis 1,4 miljonit hektarit metsamaad, taasiseseisvumise hetkeks oli metsamaad juba 1,9 miljonit hektarit ning tänaseks oleme jõudnud 2,4 miljoni hektarini. Ehk metsamaad on meil täna 40% rohkem kui ilmasõja järel või 22% rohkem kui taasiseseisvumise hetkel. Kaitsealuse metsa pindala on aasta-aastalt samuti suurenenud ning tänaseks on meil ca veerand metsast kaitse all, seega oleme kaitse alla võtnud 41% ilmasõja üle elanud metsast.

Eesti on üks Euroopa suurimaid metsakaitsealaid. Range kaitse all on meist enam metsa Liechtensteinil, Itaalia ja Soomel. Metsamaa jaguneb enam-vähem võrdselt riigi ja erametsaomanike vahel, kellest omakorda 3/5 on füüsilised isikud. Eestis on iga inimese kohta 1,8 hektarit metsa ehk ca 4000 puud. Täna kasvavad meil metsas peamiselt männid, kased ja kuused, kuid kas see jääb nii ka pikemas plaanis – kas muutused kliimas võivad muuta oluliselt meie metsade kooslust ning millised saavad olema mõjud kaitsealustele metsadele? Uutest liikidest on majandusmetsa puhul enam räägitud Euroopa nult ja pöögist, kuid ehk on kliima tulevikus soodsam ka näiteks tammedele. Neid teemasid avavad täna Keskkonnaagentuuri metsaosakonna juhataja Taivo Denks, kes annab ülevaate meie metsade hetkeseisust, Eesti Maaülikooli metsapatoloogia dotsent Rein Drenkhan räägib lähemalt, millised muutused toimuvad metsas kliimamuutuste mõjul sõltumata inimeste soovist ning mida võiks teha kliimamuutuste leevendamiseks, ning Tartu Ülikooli loodus- ja täppisteaduste valdkonna ökoloogia ja maateaduste instituudi botaanika vanemteadur Aveliina Helm räägib kliimamuutuste mõjust

elurikkusele.

Kokkuvõtteks, metsandusel ja metsal on oluline roll kliimamuutuste leevendamisel, kuid samuti peab mets ise kohanema kliimamuutustega. Peame kokku leppima, milline tähtsus on metsal tulevikus nii majanduses kui ka kliimaeesmärkide täitmisel. Rahvusvaheline üldsus on seisukohal, et metsade jätkusuutlik majandamine aitab säilitada ning suurendada süsinikuvarusid orgaanilises aines ja pinnases, sh talletada süsinikku puittoodetes ja kaasa tuua asendusefekti. Puiduga on võimalik asendada tarbimises süsinikumahukamaid ja taastumatuid ressursse. Ehk kui seame metsandusele kliimamuutuste leevendamisega seotud eesmärgi, ei saa me keskenduda vaid süsiniku talletamise maksimeerimisele – äärmusesse minnes tähendaks see suisa nullraiet – ega ka maksimaalsele süsiniku sidumisele mingil juhuslikult valitud aastal. Näiteks, kui soovime maksimeerida süsiniku sidumise aastaks 2050, tuleks raieküpsed puistud raiuda just praegu ning suurendada metsade tootlikkust teatud majandusvõtete, sh kuivendamise ja väetamise kaudu. Mõlema strateegiaga äärmusesse minemine toob kaasa kahjulikke mõjusid nii keskkonnale kui ka teistele valdkondadele. Kliimamuutustega toimetulekuks on vaja stabiilsust ja pikaajalist visiooni, mille alusel saab planeerida, koordineerida ja viia ellu tegevusi lühemas ja pikemas vaates, arvestades just meie metsa praegust olukorda. Soovin nii siin saalis viibijatele kui ka kogu Eestile tasakaalukust metsa teemal arutamisel ning tarkust otsuste tegemisel. Ma loodan, et tuleb sisukas arutelu. Aitäh!

10:12 Aseesimees Siim Kallas

Suur tänu ettekandjale! Riigikogu liikmetel on ka küsimusi, vähemalt üks küsimus. Raimond Kaljulaid, palun!

10:12 Raimond Kaljulaid

Suur aitäh! Aitäh, Erki, selle ettekande eest! Minu küsimus on selline. Oma ettekandes tõid sa välja palju positiivset statistikat: metsamaad on rohkem, kui oli taasiseseisvumise hetkel, kaitsealust metsa on rohkem, kui on varem olnud. Samal ajal paljud, ütleme, metsa kaitsmisega tegelevad aktivistid, kelle hulgas on ka teadlasi, asjatundjaid, toovad välja, et nad ei usu neid numbreid või et nende arvates liigub olukord hoopis halvenemise suunas. Mu küsimus on järgmine: millest see vastuolu tuleneb? Eeldatavasti peaks meil ju olema selge riiklik statistika ja ülevaade meie metsade seisukorrast. Kuidas see võimalik on, et Eesti ühiskonnas on erisuguseid gruppe, kelle tunnetus metsa olukorrast ja samamoodi suhtumine nendesse andmetesse on niivõrd erinev?

10:13 Erki Savisaar

Eks usuga võitlemine olegi keeruline. Kui inimene usub, siis ta usub, ja sellisel juhul argumendid võib-olla ei loegi. Metsa statistilisest poolest ja mõõtmistest annab usutavasti parema ülevaate järgmine ettekandja. Mõõtmisi teostatakse pidevalt ja nende mõõtmiste alusel on ka need numbrid välja toodud. Meil on metsad jaotatud kaheks: meil on kaitstavad metsad ja majandusmetsad. Ma arvan, et on täiesti vale eeldada, et majandusmetsas kasutatakse samu metsahooldusmeetodeid, mida kasutatakse kaitsealuses metsas. Nii et kui meil on tegemist majandusmetsaga, siis selle eesmärk ongi teine. Tõesti, see eesmärk on metsa kasvatamise pealt kasu teenimine. Kui meil on tegemist kaitsealuse metsaga, siis on eesmärk hoida sealset elurikkust, hoida sealset looduslikku mitmekesisust. Ja neil tulebki vahet teha. Loomulikult, kõik metsakasvatajad ja ka metsas viibijad peavad alluma Eesti seadustele. Kui kaitsjatel on tunne, et keegi on seaduste vastu eksinud, siis on neil täielik õigus pöörduda meie julgeolekuasutuste poole ja juhtida sellele tähelepanu. Kui on eksitud, siis küll need eksijad ka karistatud saavad.

10:15 Aseesimees Siim Kallas

Yoko Alender, palun!

10:15 Yoko Alender

Aitäh, austatud aseesimees! Hea komisjoni esimees! Milline on teie seisukoht, kas seda raiemahtu, mille üle käib suur diskussioon ja mis võib-olla on põhjustanud kõige enam neid emotsioone, millest siin ka juttu oli, peaks metsanduse arengukavas, mis tulevikku vaatab, käsitlema sellise n-ö eraldi numbrina? Täna oli võimalik ka meediast lugeda ühte raportit, mis käsitles tulevase raiemahu ja just kliimaeesmärgi täitmise seost. Võib-olla kommenteeriksite seda teemat.

10:15 Erki Savisaar

Aitäh! Selle mahuga seoses on küsimus, mis minule on jäänud vastuseta, see, et miks meil peab metsa juurdekasv olema alati igal aastal suurem kui raiemaht. Mis on selle pikem eesmärk? Kui meie eesmärk on metsaga kaetud ala võimalikult suureks kasvatada – nii nagu ta on meil ka igal aastal kasvanud –, siis jah, see on õige eesmärk. Kui meie eesmärk on seda metsapindala hoida, jätta ruumi ka põllumajandusele ja muudele maakasutusvaldkondadele, siis mingil hetkel tuleb neid mahte kuidagi teisiti määratleda. Ma arvan, et mingisugused piirarvud on mõistlik ette seada, nagu meil on kõigi looduslike ressursside kasutamisel, sh maavaradel. Aga selle reaalse mahu jaoks võiks olla mingisugune metoodika, mille alusel me leiame, et see on selles konkreetsetes piirkonnas või Eestis tervikuna mõistlik maht.

10:17 Aseesimees Siim Kallas

Tarmo Tamm, palun!

10:17 Tarmo Tamm

Aitäh juhataja! Hea ettekandja! Ma küsin selles kontekstis, et nagu me teame, siis mets on hea süsiniku siduja. Aga küsimus seisneb selles, et kui mitme aastane või kui vana mets seob süsinikku ja kunas see eesmärk või see otstarbekus ära kaob. Kas metsa arengukava koostamisel arvestatakse sellega, kuidas see on seotud kliimaeesmärkide täitmisega?

10:17 Erki Savisaar

Aitäh! Loomulikult kõik taimed seovad süsinikku ja lisaks atmosfääri süsinikusisaldusele jälgitakse ka sellist huvitavat mõõdikut, et kui roheline on meie planeet. Huvitaval kombel on süsinikusisaldus ja roheline väga hästi korrelatsioonis. Meie planeet on järjest ja järjest rohelisem ja tõesti, taimed kasvavad väga hästi.

Nüüd, süsiniku sidumise võimekus metsa puhul on selgelt seotud metsa vanusega. Seda võib võrrelda näiteks sellega, kui palju inimene suudab süüa. Kui ta on laps – mets on noor –, siis ta sööb vähem kui siis, kui ta on täiskasvanu, täies elujõus, keskealine. Söömise võimekus väheneb jälle siis, kui inimene vananeb ja toiduvajadus väheneb. Nii on ka metsaga: kui meil on väga vanad metsad, siis nad enam nii palju süsiniku ei seo. Ja nagu ma ütlesin, kui me soovime maksimeerida seda süsiniku kogust, mis meil metsas on, siis tegelikult ei tohiks me üldse raiuda, me peaksime ainult kasvatama, nii palju kui jõuame. Siis ta jõuab mingisuguse maksimumini ja jääb sinna pidama. Aga kui me soovime, et sidumine oleks pidev ja mets võtaks igal aastal mingi hulga süsinikku atmosfäärist ära, siis peame hoidma metsa sellises ühtlases aktiivses kasvufaasis. Nii et see on tasakaaluküsimus, millises suunas me soovime oma metsamajanduses minna.

Kui me vaatame riiklikke eesmärke kliimanetraalsuse saavutamisel, siis loomulikult on seal metsale antud teatud roll, sest on selge, et me ei suuda süsinikuemissiooni teistes eluvaldkondades päris nulli viia. Mingisugune emissioon igal juhul jääb – hetke teadmiste baasil – ja selle tasakaalustamiseks ongi mets, mis võiks meil süsinikku siduda, et me niimoodi saldona saaksime kokku nulli.

10:20 Aseesimees Siim Kallas

Aitäh! Kalle Laanet, palun!

10:20 Kalle Laanet

Aitäh, austatud aseesimees! Hea ettekandja, tänud ka ettekande eest! Mul on selline küsimus: kas sa oleksid nii hea ja selgitaksid mulle silmaringi laiendamiseks, mis see mets on, millest me täna räägime? Mis sinna alla täpselt kuulub?

10:20 Erki Savisaar

Aitäh! See on väga hea küsimus, sest neid arvamusi on väga palju. Statistilisest poolest järgmine ettekandja kindlasti räägib, et kui kõrged ja suured need puud peavad olema, selleks et maad metsa hulka loetaks. Aga niimoodi laias laastus räägiksin mina metsast siis, kui juurdekasv on vähemalt 1 tihumeeter hektari kohta.

10:20 Aseesimees Siim Kallas

Aitäh, lugupeetud ettekandja! Rohkem teile küsimusi ei ole. Nüüd palume siia pulti järgmise ettekandja, Keskkonnaagentuuri metsaosakonna juhataja Taivo Denksi. Palun! Teil on 20 minutit ettekandeks ning 20 minutit küsimuste ja vastuste jaoks.

10:21 Keskkonnaagentuuri metsaosakonna juhataja Taivo Denks

Lugupeetud esimees! Lugupeetud Riigikogu liikmed! Aitäh, et olete kutsunud mind siia seda teemat natuke rohkem avama! Keskkonnakomisjoni esimees rääkis suure osa jutust juba minu eest ära, aga ma püüan siis nendesse numbritesse natuke rohkem sisse minna ja rääkida sellest, mis seal taga on. Miks Keskkonnaagentuur? Me oleme Keskkonnaministeeriumi hallatav asutus, mistõttu me saame ja anname sõltumatuid hinnanguid keskkonna seisundile, teostame erinevaid seireid – mitte ainult metsaseiret, vaid ka eluslooduse seiret, meteoroloogilisi ja hüdrooloogilisi seireid jne – ning kogume keskkonnaandmed, mis loovad eelduse tasakaalustatud otsuste tegemiseks nii poliitika kujundamisel, ettevõtluses kui ka tavakodanikel igapäevaelus. Üks selline mõõtmine, mida me teeme, on metsa statistiline inventeerimine. Selle käigus mõõdetakse igal aastal umbes 5500–6000 proovitükki, mis jaotuvad ühtlaselt üle Eesti. On sellised 800-meetrise küljepikkusega traktid, iga trakti külgede peal on 16 proovitükki ja selliseid trakte on Eesti peale kokku 370. Tegemist on valikuuringuga, mille abil saab jälgida objektiivset metsadünaamikat riigis tervikuna. Põhiülesandeks on metsade ja seal toimuvate muutuste kirjeldamine, sh raieülevaate koostamine. Seda ei tehta nii mitte ainult Eestis, vaid tegelikult tehakse seda väga sarnase metoodika alusel üle kogu Euroopa ja ka mõnel pool mujal maailmas. Võrdluseks näiteks mõne meie naaberriigiga – ka Šveitsi on siin võrdluseks toodud – saab öelda, et meie proovitükkide tihedus on kõige suurem, hektareid ühe proovitüki kohta on teiste riikidega võrreldes kõige vähem. On loodud üleeuroopaline võrgustik, et riikide statistilise metsainventeerimise tulemusi omavahel võrrelda, neid ühtlustada. Meie statistiline metsainventeerimine ehk SMI on 20 aastat vana. Meie oma 20 aasta vanuse SMI-ga ei ole Euroopas sugugi esikohal, Rootsis ja Norras on sellist inventeerimist tehtud juba sada aastat.

Nüüd, minnes lähemale nendele numbritele, mida me oleme mõõtnud, siis – nagu keskkonnakomisjoni esimees juba ütles – üle poole Eesti maast on kaetud metsaga. Metsaseadus sätestab metsa ja metsamaa definitsiooni. Metsamaa puhul on kaks varianti, kuidas seda arvestada: see on kas maatükk, mis on metsamaana maakatastrisse kantud, või siis maatükk, mille pindala on vähemalt 0,1 hektarit ning millel kasvavate puude kõrgus on vähemalt 1,3 meetrit ja puuvõrade liitus vähemalt 30%. Omandivormi järgi jaguneb meil riigi- ja erametsamaa üsna täpselt pooleks: 51,4% on riigi valduses ja natuke alla poole on eraomanikel, füüsiliste isikute omandis on 27,7% ja juriidilistel isikutel 20,1%. Põhilised puuliigid on meil mänd, kask ja kuusk. Metsamaad kokku on meil 2,33 miljonit hektarit, poolel sellest on okaspuu ja poolel lehtpuu enamusega puistud. Kui me metsa tagavara järgi arvestame, siis on okaspuud isegi rohkem, üle 55%. Kokku on meil metsa tagavara 2018. aasta andmete järgi 480 miljonit tihumeetrit. Keskmiselt on enamuspuuliiki puistus umbes 2/3. See arvestus ei ole tehtud puhtpuistute järgi. Kui mändi on 36%, siis see ei tähenda, et meil ongi 36% selliseid metsi, kus kasvab ainult mänd. Näiteks kuusikutes on meil kuuske keskmiselt 2/3, lisaks on seal 14% kaske, 8% mändi ja 5% leppi. Kõige puhtamad ongi meil männikud, seal on mändi umbes 71%.

Me saame sellest 20-aastasest statistilise metsainventeerimise perioodist järeldada seda, et kui võtame alguseks aasta 2000 või 1999, kui statistilist metsainventeerimist tegema hakati, siis selle ajaga võrreldes on meil metsade tagavara suurenenud. Siin graafikul on alguspunktiks võetud küll 1942, aga kuni SMI-ga alustamiseni oli andmete aluseks metsakorraldus. See on natuke teistsugune meetod ja sellest tulenevalt on siin graafikul ka see hüpe. 1994. ja 2000. aasta vahel metoodikat muudeti, mõõtmine muutus täpsemaks. Juba esimene, 2000. aastal valminud inventuur näitas, et tegelikult on Eestis metsamaad ikkagi rohkem, kui seni arvati. Ka ühe hektari keskmine maht on oluliselt suurenenud: 1958. aastal oli keskmine tagavara hinnanguliselt 103 tihumeetrit hektari kohta, 2000. aastal 204 tihumeetrit hektari kohta ning 2018. aastal juba 223 tihumeetrit ühe hektari kohta. Kui räägime sellest, millises vanuses meie metsad on, siis see graafik näitab teile, et kuusikute vanuseline jaotus on suhteliselt ühtlane, aga männikute ja kaasikute hulgas on kõige rohkem keskealisi metsi – siin on näha sellised teravad tipud. See tuleneb suures osas kindlasti sellest, et 1960.–1980. aastatel toimus suur põllumaade metsastamine. Üks näitaja, mis on samuti selle 20-aastase perioodi jooksul suurenenud, on surnud puidu hulk metsas. See on kindlasti abiks loodusliku mitmekesisuse tekkimisel ja suurenemisel. Surnud puit koosneb kuivanud puudest, murdunud puudest ehk

lamapuidust. Viimasel kahel perioodil on selle kogus stabiliseerunud, aga 20 aasta taguse ajaga võrreldes on seda tunduvalt rohkem.

Meil on metsas erinevad kaitsekategooriad: on rangelt kaitstavad metsad, on majanduspiiranguga metsad ja ilma majanduspiiranguta metsad. Kaitstavaid metsi kokku on umbes veerand, nagu sai öeldud. Rangelt kaitstavate metsade hulka arvestatakse näiteks vääriselupaigad, kaitsealade sihtkaitsevööndid, loodusreservaadid ning esimese kategooria kaitsealuste loomaliikide elupaigad ja taimeliikide kasvukohad. Need on sellised metsad, kus majandustegevust ei toimu, raiet ei toimu. Majanduspiiranguga metsad on sellised metsad, kus osaliselt on majandustegevus võimalik, mingis osas on raie lubatud, näiteks vähendatud suurusega lageraielankidel. Need on sellised kaitsealade piiranguvööndid, hoiualad, NATURA 2000 loodusdirektiivi metsad. Ja kuidas me positsioneerume Euroopas? Oleme oma range kaitse protsendilt 4. kohal. Meist eespool, nagu juba öeldud, on ainult Liechtenstein, Itaalia ja Soome, nii et olukord on selles osas üsna hea.

Räägime nüüd majandatavatest metsadest. Nägime, et kogu metsamaal oli okaspuupuistusid lehtpuudega umbes pooleks, seevastu majandataval maal on neid natuke vähemaks jäänud ehk lehtpuid on õige pisut rohkem kui okaspuid. See-eest tagavaralt on olukord üsna sarnane sellega, mis kogu metsamaal, ehk okaspuid on mõningal määral rohkem kui lehtpuid. Kokku on meil majandatavas metsas 407 miljonit tihumeetrit. Kui räägime majandatavate metsade vanuselisest jaotusest, siis umbes veerand neist on juba raieküpsed. Kui lisada neile 12% valmivaid metsi, mis kümne aasta jooksul saavad küpseks, siis saame öelda, et sellist metsa, mida on 30 aasta jooksul võimalik raiuda, on meil umbes 37%. Seetõttu võib arvata, et praegune varasemast natuke suurem raiemaht tuleneb ka sellest. Vanuseline jaotus on puuliigiti natuke erinev, sest küpsusvanused on erinevad. Siin ei ole mõeldud küpse metsa puhul, kõigi puuliikide puhul sama vanu metsi. Näiteks männikute puhul on keskmine küpsusvanus 90–100 aastat, haavikutel aga näiteks 30, 40 või 50 aastat – sõltuvalt boniteedist, kasvutingimustest.

Saame öelda, et raiemaht on viimastel aastatel stabiliseerunud. See on aastate lõikes küll üsna palju kõikunud, võrreldes 2008. aastaga on see praegu lausa kolm korda suurem. Graafiku punane joon näitab seda, mida me oleme 20 aasta jooksul statistilise metsainventeerimise käigus mõõtnud. Aga kuna statistilise metsainventeerimise metoodika on selline, et andmed saadakse ajalise nihkega – näiteks praegu on meil viimased raieandmed 2017. aasta kohta, õige pea saame andmed 2018. aasta kohta –, siis selleks, et saada usaldusväärset infot natuke varem, oleme Keskkonnaagentuuris alates 2007. aastast teinud igal aastal eksperdihinnangu, mis põhineb esitatud raiedokumentidel ja Tartu Observatooriumist saadud lageraielade kaardil, kaardikihil. Selle järgi on ta siin aastate lõikes langenud üsna hästi kokku SMI tulemusega, nii et selle põhjal saame eelmise aasta kohta raiehinnangu tavaliselt aprilli alguseks. Saab öelda, et erametsades raiuvad juriidilised isikud palju intensiivsemalt kui füüsilised isikud, aga lootust on, et kui omandivorm ei muutu – kui füüsilised isikud massiliselt oma metsi juriidilistele isikutele ära ei müü –, siis raiemahus väga suuri muutusi ei tule. See sõltub muidugi turu olukorrast, ilmastikust ja veel paljudest asjadest. Need ülemised jooned siin graafikul on juurdekasvu jooned: roheline on kogu juurdekasv ja kollane majandatava metsa juurdekasv. Paha on võrrelda – ei saa otseselt võrrelda – omavahel ühe ja sama jooksva aasta juurdekasvu ja raiemahtu, sest me ei raiu ju seda juurdekasvu, mis meil sel aastal tekib. Nii et seda asjaolu tuleks vaadata oluliselt pikema perioodi pealt.

Nüüd on siin üks slaid selle kohta, mis võib meid tulevikus ees oodata. Ka eile avaldatud raportis "Mets ja kliimamuutused" käsitleti seda teemat. Siin on kolm erinevat joont. Kõige ülemine joon – selle puhul tagavara natuke isegi kasvab – on sellise ühtlase raie joon, ühtlase raiemahu joon, mille korral aastas raiutakse nii palju, kui on võimalik kogu raieringi jooksul raiuda. Keskmine joon on arvestuslangi järgi arvutatud, mis tähendab seda, et on arvestatud sellise keskpika perspektiivi, st järgmise 30 aasta jooksul võimalike raiemahtudega. Ja alumine joon tähistab küpsusraiet ehk selle puhul on arvestatud nii, et kümne aasta jooksul raiutakse kõik, mis on küpseks saanud. Aga isegi selle viimase variandi puhul on näha, et aastakümnete pärast metsa tagavara jälle oluliselt kasvab.

Nüüd, siin on ka okaspuude näitel üks graafik, mis näitab praegust seisust ning ennustatavat vanuselist jaotust 50 aasta pärast ja 100 aasta pärast. See on ainult üks võimalik stsenaarium ja see võib oluliselt muutuda tulenevalt järgmise kümne aasta tegelikust raiemahust. Graafikult on näha, et praegu on seis suhteliselt stabiilne, aga 50 aasta pärast on tekkinud terav tipp, meil on palju keskealisi metsi. Aluseks on võetud arvestuslangi järgi arvutatud raiemaht.

Räägime lõpuks ka sellest, mis asi on LULUCF. Mis selle lühendi taga peitub? Maakasutus, selle muutus

ja metsandus. Selle korral arvestatakse inimtekkelist mõju kasvuhoonegaasidele ning ei arvestata inimese poolt mõjutamata soode sidumist ja emissiooni. Heitkoguseid on Euroopa Liidus seiratud alates 2008. aastast. 2018. aastal võeti vastu LULUCF-i määrus, millega seati esimest korda sellele sektorile eesmärgid, siduvad kohustused kasvuhoonegaaside heite ja sidumise kohta. Kohustus on perioodiks 2021–2030, võrdlusperioodiks on 2005–2009. Selle perioodi sees on kaks väiksemat perioodi, 2021–2025 ja 2026–2030, mille kohta kehtib n-ö *no-debit rule* ehk sektori heide ei tohi olla suurem kui sidumine. Näiteks kui liikmesriik raiub mingi koguse metsa, siis peab see olema tasakaalus sellesama sektori sees näiteks metsa istutamise või põllumaa majandamisega. Täpsed reeglid on veel läbirääkimisel. Selle kohta on ka üks näitlik slaid. Kui sektorite koguheide on umbes 20 miljonit tonni, siis LULUCF-i sektor jõuab sellest siduda umbes 10%. Energiasektori sees on ka transport. Kui me siin graafikul läheme nüüd edasi selle väikese rohelise kastikese sisse ehk LULUCF-i sektori sisse, siis me näeme, et maa kategooriatest ainuke, mis seob süsinikku, on mets. Teised kõik heidavad. Lisaks on siin mainitud puidutooteid. See tähendab, et hästi oluline on metsast välja tuua ka selliseid puidutooteid, mis oleks hästi pikaajaliselt kasutatavad, et sidumine ja süsiniku talletamine kestaks kauem. Kuigi metsa roll süsinikuheite tasakaalustamisel on hästi suur, ei suuda mets üksinda hakkama saada, mets ei suuda kõige sellega toime tulla, mis muudes sektorites õhku heidetakse. Kõik peavad appi tulema. Ka teistes sektorites tuleb asjad paremini läbi mõelda.

Viimane slaid. Milline peaks olema tuleviku mets? Kas ta peaks koosnema kohalikest puuliikidest? Kas ta peaks suutma sealt tulnud puidutoodetesse võimalikult palju süsinikku siduda? Kas ta peaks pärinema kohapealsest istutusmaterjalist, väliste tingimuste suhtes hästi vastupidav olema? Kas metsad peaksid olema segametsad? Ma arvan, et nendele küsimustele vastab olulisel määral järgmine ettekandja. Siinamaani rääkisime me sellest osast siin slaidil, mis on üleval paremal nurgas – need kolm pilti –, kuid tegelikult ei ole mets ainult puit või süsinikusiduja. Mets on ökosüsteem. Kui ühte osa sellest üle tarbida, siis kogu süsteem muutub ja ei ole enam võimalik tagada neid teisi hüvesid, mis inimestele vajalikud on. Kui elupaigad kaovad, siis ei ole enam ka liike. Kui liigid kaovad, ei ole teenuseid. Kõigi nende teenuste jätkusuutlikuks tarbimiseks on hästi oluline, et täna vastu võetud otsused ei kahjustaks metsaökosüsteemi kui tervikut tulevikus. Aitäh!

10:43 Aseesimees Siim Kallas

Aitäh! Riigikogu liikmetel on ettekandjale küsimusi. Peeter Ernits, palun!

10:43 Peeter Ernits

Hea juhataja! Hea ettekandja! Ma vaatasin siin ühte graafikut, mille järgi tulevikus on rohkem noori ja väga vanu metsi. Siin on kolm joont: milline on pilt täna ja milline see on 2070 ja milline saja aasta pärast. Aga selle lageda koha peal on väga vastandlikud numbrid. Kas praegu on siis 20 000 hektarit lagedaid või vastupidi, hoopis 50 000 hektarit? Milline see tegelik seis praegu on? Ja väikene nüanss: kui palju on meil rangelt kaitstavaid raiesmikke või, ütleme, kuni 10-aastaste puudega?

10:44 Keskkonnaagentuuri metsaosakonna juhataja Taivo Denks

Aitäh! Siin graafiku peal oli, jah, ma võin seda tagasi liigutada, siis me saame vaadata. Nii, sellest graafikust käib jutt. Seal on, jah, see õige joon. Praegune seis on vahemikus 40–50, see on praegune seis. Kui aastast raiutakse praegu lageraie käigus 30 000 – 35 000 hektarit, siis suures osas on ka see siin. Seda, kui palju on rangelt kaitstavatel aladel raiesmikke, ma täpselt ei tea peast öelda. Kindlasti on seal noori metsi, sest ka viimaste aastate jooksul on uusi alasid kaitse alla võetud, arvestades metsatüüpidega, mida on vaja kaitsta. Ja kindlasti on sinna ka väga noori metsi sisse jäänud, sest arvestatud on sellega, et need alad oleks võimalikult sidusad. See, et osa nendest aladest on praegu noored, ei pruugi olla halb, sest me kaitseme neid ja seal enam majandustegevust ei toimu. Tulevikus, saja aasta pärast on nad juba vanad metsad. Need, mis praegu on vanad, need järjest vananevad, seal ei muutu mets enam nooremaks. Selles suhtes, et meil oleks ka saja aasta pärast kaitse all erinevaid metsi, on see võib-olla isegi hea, et praegu on osaliselt noored metsad jäänud kaitsealade piiridesse.

10:46 Aseesimees Siim Kallas

Kristina Šmigun-Vähi, palun!

10:46 Kristina Šmigun-Vähi

Aitäh, lugupeetud istungi juhataja! Lugupeetud ettekandja! Mind ajendas küsima üks väga oluline teema maailmas ja see on kliima. Küsimus on selline, et kas Eestis on üldse uuritud, kuidas kliimamuutused mõjutavad siinse metsa kasvu. Ja kui seda ei ole uuritud, siis milline on teie arvamus?

10:47 Keskkonnaagentuuri metsaosakonna juhataja Taivo Denks

Aitäh! Jaa, seda on mõningal määral uuritud. Üldiselt suures plaanis saab öelda, et mida soojem on kliima, seda kiiremini mets kasvab. Võib-olla järgmine ettekandja oskab sel teemal isegi natuke põhjalikumalt vastata, aga suures plaanis on see nii. (Saalist küsitakse midagi.) Seda ei saa nii üheselt öelda. Eks see võib meie praegustele puuliikidele natuke ohtlik olla, sest soojemasse kliimasse tulevad uued kahjurid, näiteks kuuse kallale. See ei ole päriselt nii üheselt võetav, aga jah, puude kasvutingimuste suhtes on see positiivne.

10:48 Aseesimees Siim Kallas

Heidy Purga, palun!

10:48 Heidy Purga

Suur tänu, lugupeetud istungi juhataja! Lugupeetud ettekandja! Minu küsimus puudutab näitajaid haruldaste ja ohustatud liikide elupaikade kahjustamise kohta. Küsimus ise on selline: mis on teie meelest hetkel meie keskkonna liigirikkusele suurimaks ohuks ja kuidas seda saaks ära hoida? Näiteid ju on ja muidugi on ka igasuguseid erinevaid juhendeid, näiteks Keskkonnaameti koostatud juhend, kus on liikide kaupa esitatud piirangud, tingimused ja soovitusel, mida metsa majandamise puhul järgida. Aga ometi on ikka ja jälle juhtunud selles vallas väga traagilisi sündmusi.

10:48 Keskkonnaagentuuri metsaosakonna juhataja Taivo Denks

Aitäh! Ma olen kindel, et viimane ettekandja räägib sel teemal põhjalikumalt. Küsimus oli selles, kuidas me saaksime ära hoida ohustatud liikide elupaikade kahjustamist. Eks see reeglistik on ju tegelikult paigas ja selliseid asju ei tohiks juhtuda. Aga on arusaadav, et inimlikud eksimused vahel viivad selleni, et halbu asju ikka juhtub. Ent ma usun, et meil on see valdkond päris hästi reguleeritud. Tuleb hoida tasakaalu. Me ei saa vaadata metsa kui ainult puidu saamise kohta. Nagu ma ütlesin – näitasin selle kohta ka seda viimast pildislaidi –, peavad kõik need asjad olema tasakaalus. Meil on rangelt kaitstavaid metsi Euroopa mõistes ikkagi väga palju ja ma arvan, et oleme teinud üsna palju endast sõltuvat, et liikide hävimist ära hoida. Üks teema on metsade sidusus, et kas või näiteks lendoravatel oleks võimalik minna ühest elupaigast teise. Nad üle lageda väga ei taha minna. Eks tulebki suuremat pilti vaadata, selliseid rohekoridore tekitada. Võimalusi selleks on.

10:50 Aseesimees Siim Kallas

Üllar Saaremäe, palun!

10:50 Üllar Saaremäe

Aitäh, lugupeetud istungi juhataja! Austatud ettekandja! Te mainisite, et võrreldes 2008. aastaga on raieaht kasvanud rohkem kui poole võrra. Mis on selle põhjused?

10:50 Keskkonnaagentuuri metsaosakonna juhataja Taivo Denks

Selle põhjused, miks ta praegu on sellisel tasemel, nagu ta on, on turuolukord, küpsete metsade suur osakaal ja inimeste vajadused. Põhjus, miks 2008 oli raieaht nii väike, on see, et sellel hetkel oli majanduslangus, puidu hinnad olid madalad, Venemaalt lähtuv eksport oli veel alles. Nii et pigem tuleks vaadata põhjusi, miks raieaht oli siis nii väike, sest enne seda – aastatel 2000 ja 2001 – oli ta umbes samal tasemel, nagu ta on praegu. Eks see kõikumine sõltub suurel määral ka turuolukorrast.

10:51 Aseesimees Siim Kallas

Mart Võrklaev, palun!

10:51 Mart Võrklaev

Aitäh, lugupeetud istungi juhataja! Lugupeetud ettekandja! Kõigepealt tänan teid väga põhjaliku ettekande eest! Keskkonnaagentuuril on metsa seisukorrast – hetkeolukorrast – ja tulevikuvaadetest kindlasti väga hea ülevaade. Samal ajal käib meil ühiskonnas pidev debatt selle üle, kas Eesti metsaga on lood hästi või halvasti. On neid, kes ütlevad, et kõik on hästi, ja on teisi, kes ütlevad, et ei ole nii hästi või on päris halvasti. Minu küsimus teile on selline. Lähtudes teie enda vaatest või Keskkonnaagentuuri hinnangust, siis võib-olla nimetate kaks-kolm punkti, mille üle me Eesti metsa puhul võime uhkust tunda, mis on hästi, ja võib-olla kaks-kolm punkti, mis on meie jaoks murekohad või väljakutsed.

10:52 Keskkonnaagentuuri metsaosakonna juhataja Taivo Denks

Aitäh! Jah, meil on see ülevaade nii hea, kui minu arvates on võimalik. Mis on hästi? Hästi on kõigepealt see, et meil on palju metsa. Meil on üle poole pindalast kaetud metsaga. Metsa on erivanuselist – on igasugust metsa, ei ole ainult noort metsa. Range kaitse all on meil protsentuaalselt hästi palju metsa, võrreldes teiste riikidega. Minu arvates on meil üsna hästi tagatud metsa mitmekülgne kasutamine. Mis on halvasti? Ma arvan, et otseselt halvasti midagi väga ei olegi. Lihtsalt põhjus, miks see teema viimastel aastatel hästi teravalt esil on olnud, on puudulik kommunikatsioon. Seda ühest küljest. Teisest küljest on siin sellist mugavust: metsaga tegelevatel inimestel on teadmine, et kõik on hästi, aga seda ei ole nagu väljapoole kommunikeeritud.

Minu arvates on see praegune vastuolu suuresti emotsioonide pealt üles puhutud. Loomulikult, kui sa sõidad mööda maanteed ja näed lageraielanki ja sõidad natuke edasi ja seal on jälle lageraielank, siis see riivab silma. Kui su maja tagant raiutakse maha seenemets, mis on seal sinu sünnist saadik olnud – sa oled sellega harjunud ja järsku raiutakse see maha, sest see ei olnud sinu oma, see oli näiteks riigimets või mõne naabrimehe mets, mille omanik otsustas maha võtta –, siis on see emotsionaalselt hästi raske. Aga üldpilti vaadates tuleb aru saada, et nii see käibki. Kui on majandusmets, siis seal majandataksegi. Selleks, et seda tasakaalustada, on osa metsa meil kaitse all ja minu arust on sellist metsa piisavalt.

10:55 Aseesimees Siim Kallas

Signe Kivi, palun!

10:55 Signe Kivi

Aitäh, austatud Riigikogu aseesimees! Hea ettekandja! Täna ka enda poolt sisutiheda ja hariva ettekande eest! Minu küsimus jätkab eelnevat teemat. Rõhutasite, et Keskkonnaagentuur on teinud Eesti metsa olukorra kohta sõltumatuid ekspertiise ligi 20 aasta jooksul, ja ma usun, et need ekspertiisid ja nende andmed on avalikud. Aga tõesti, millest siis tulenevad nii erinevad nägemused? Ma mõtlen siin paljude mittetulundusühingute, looduskaitseorganisatsioonide avaldatud statistikat, mis on palju murelikum, kui teie täna oma ettekandes välja tõite. Millele need teistsugused ülevaated tuginevad?

10:56 Keskkonnaagentuuri metsaosakonna juhataja Taivo Denks

Aitäh! Mina ei tea, et metsa kohta oleks tehtud sellist arvestatavat üleriigilist statistikat, mis oleks parematel alustel kui see, mida tehakse statistilise metsainventuuri abil. Meie oma hinnangus ei lähtu emotsioonidest, me mõõdame metsa tunnustatud metoodika alusel. SMI-metoodikat ei ole ka need n-ö metsa seisukorrast teistsugusel arvamusel olevad osapooled vaidlustanud. Meie saame tugineda ainult sellele, et eks need vastupidised seisukohad on ikkagi mingisuguse koha põhised, minu arvates. Näiteks kui turismiedendajal on kodukohas raiutud maha mingisugune metsatukk, mida ta on siamaani oma tegevuses kasutanud, siis loomulikult on tema pahameel arusaadav. Aga meie vaatame sellist üleriiklikku, üldist seisu ja see on minu arvates hea.

10:57 Aseesimees Siim Kallas

Tiit Kala, palun!

10:57 Tiit Kala

Täna, austatud istungi juhataja! Lugupeetud ettekandja! Euroopas Saksamaal ja Tšehhis on ulatuslikud kuuse-kooreüraski kahjustused ja neid kahjustusi on ka meil üha rohkem. Minu küsimus on järgmine:

kui need kahjustused tekivad meil kaitsealadel – kahjurid ei tunne ju kaitseala piire –, siis kuidas me peaksime käituma?

10:58 Keskkonnaagentuuri metsaosakonna juhataja Taivo Denks

Aitäh! See sõltub juba seadusandjast. Meil ongi probleeme sellega, et väljaspool kaitseala saab need kahjustused likvideerida üsna lihtsalt, aga kaitsealadel, kus paraku majandustegevus on keelatud, on raske sellega toime tulla. Tõepoolest on nii. Minul selle vastu mingisugust rohtu praegu anda ei ole. Õnneks meie olukord ei ole veel nii hull kui tšehhidel, aga kui kliima läheb soojemaks, siis võib see oht meil suureneda. Rein Drenkhan ilmselt annab teile natukene rohkem infot selle kohta.

10:59 Aseesimees Siim Kallas

Merry Aart, palun!

10:59 Merry Aart

Aitäh, lugupeetud juhataja! Lugupeetud ettekandja, aitäh väga asjaliku ettekande eest! Minu küsimus läheb sellesse kategooriasse, et minu arusaamist mööda on ka Eestis päris korralik metsainventuur, aga sageli kasutatakse Stockholmi Keskkonnainstituudi raporteid. Ma küsiks niimoodi: kas meil Eestis ei ole siis piisavalt adekvaatset analüüsi, uuringuid, et saaksime tugineda nendele? Miks me peame neid analüüse kuskilt mujalt võtma? Milles see küsimus siin on? Ja teine küsimus: miks te kasutate observatooriumi kaarte, mitte Maa-ameti kaarte?

11:00 Keskkonnaagentuuri metsaosakonna juhataja Taivo Denks

Aitäh! Kõigepealt, ma ei oska öelda, miks kasutatakse vahel teisi analüüse. Need Stockholmi Keskkonnainstituudi analüüsid, mida kasutatakse, on ka suures osas Eestis tehtud, Tallinnas. Aga üks neid andmeid analüüsida võivadki kõik, kes sellega toime tulevad. Tulemused võivad olla erinevad. Eks neid erinevaid analüüse kasutatakse selle järgi, kuidas vaja on. Meie ei saa sundida kedagi oma inventuuri ja oma analüüse kasutama. Kui keegi tahab ise analüüsida ja kui andmed on kättesaadavad – ja meie andmed on kättesaadavad –, siis ei saa analüüsimist keelata. Miks me kasutame Tartu Observatooriumi kaarti? Ma jään sellele vastuse praegu võlgu. Ma ei tea, mis see ajalooline põhjus võib olla, aga millegipärast on ta nii läinud. See kaart on usaldusväärne olnud ja ei ole nähtud põhjust seda muuta. Ma ei oska peast öelda, miks see nii on jäänud.

11:01 Aseesimees Siim Kallas

Annely Akkermann, palun!

11:01 Annely Akkermann

Suur tänu, lugupeetud juhataja! Lugupeetud ettekandja! Suur tänu huvitava ettekande eest! Väga hea oli näha statistikat, millega muidugi saab lähemalt tutvuda ka Keskkonnaministeeriumi koduleheküljel. Ma tahan küsida selle kohta, et vaatamata sellele, et metsastatistika on kõigile kättesaadav, saadeti eile mulle siiski Eesti metsa manifest, milles väidetakse, et Eesti metsad on ohus ja vajavad päästmist. Selleks korraldatakse ka ühismeeleavaldus. Mis te arvate, miks inimestele ikkagi tundub, et kui raiutakse lagedaks umbes 1% metsastatud metsamaast, siis toimub metsade hävitamine? Ma ise olen pärit Kihnust ja seal on küll nii, et me võitleme maastike ja poollooduslike koosluste ja liigirikkuse säilitamise nimel sellega, et mets ja võsa peale ei kasvaks.

11:02 Keskkonnaagentuuri metsaosakonna juhataja Taivo Denks

Aitäh! Nagu ma enne juba ütlesin, on tegemist emotsionaalse teemaga. Võitlusi on natuke erinevaid: kes võitleb selle eest, et vähem raiutaks, kes võitleb selle eest, et üldse ei raiutaks, kes võitleb selle eest, et ei tehtaks lageraiet. See sõltub sellest, kelle silmale mis on meeldiv ja mis on ebameeldiv. Mulle tundub, et suures osas toimub praegu see võitlus just sellelt pinnalt. Kui kellegi kodu lähedalt on mets maha raiutud või lihtsalt sõidadki Tallinnast Tartusse ja loed kokku, kui palju on tee ääres lageraietplatse või selliseid lagedaid alasid, siis just see tekitabki seda võitlust. Meie saame rääkida sellelt pinnalt, mida meie oleme metsas üle Eesti mõõtnud. Kui me läheme tee pealt kaugemale, siis näeme, et seal on metsa alles küll. See pilt, mis maantee pealt paistab, on ilmselt nende viimaste aastate talvede tõttu

selline. Kellel vähegi võimalik, see toob oma raie tee äärde, kust on võimalik see puit kätte saada ja minema vedada. Ühest küljest sellepärast on raie viimastel aastatel teede lähedale kontsentreerunud. Teisest küljest on näiteks riigimetsas võimalik raielanke sättida, koondada ühte piirkonda, et oleks majanduslikult kasulik. Sa ei pea vedama tehnikat kaugele, ühest kohast teise, vaid saad ühes piirkonnas võimalikult palju lubatud raiet korraga ära teha. Ka see on üks põhjus, mis viimastel aastatel seda emotsionaalset vastuseisu on raie suhtes tekitanud – kontsentreerumine mingitesse kohtadesse on olnud suurem. Aga kõik on õige, elurikkust tuleb säilitada.

11:05 Aseesimees Siim Kallas

Aitäh! Aeg küsimuste ja vastuste jaoks on otsas, seega järgmised küsimused tulevad juba järgmistele ettekandjatele. Aitäh, lugupeetud ettekandja! Me hakkame nüüd kuulama järgmist ettekannet ja selleks on Eesti Maaülikooli metsapatoloogia dotsendi Rein Drenkhani ettekanne. Ettekandeks on aega kuni 20 minutit ja küsimusteks-vastusteks samuti kuni 20 minutit.

11:05 Eesti Maaülikooli dotsent Rein Drenkhan

Lugupeetud juhataja! Lugupeetud rahvasaadikud! Mina räägin teile metsast ja metsa tervisest. Püüan kõneleda nii palju faktidest ja numbritest, kui see on võimalik. Käsitlen järgmisi teemasid: mida kliimamuutused sisuliselt tähendavad metsandusele; kuidas kliimamuutused on haiguste ja kahjuritega seotud; kuidas haigused puiduressurssi mõjutavad; mida teha kliimamuutuste leevendamiseks ja kuidas see seondub metsandusega.

Ühes üsna äsja ilmunud kirjatükis on graafik, mis iseloomustab piltlikult seda, kuidas kliimamuutuste suurenedes haiguste ja patogeeni ründed metsa vastu kasvavad või lähevad intensiivsemaks. Ühtlasi esineb kahjustusi enam ja neid tuleb tihedamini ette. Ennustatud on üldist temperatuuritõusu. Prognoosid näitavad, et umbes sajandi lõpuks on meil sarnane temperatuur, nagu on Kesk-Euroopas. Talved lähevad soojemaks – seda me näeme juba praegu, tunneme omal nahal –, põuaseid suvesid tuleb sagedamini ette, tormituult on enam. See on kliimamuutuste tagajärg ja ilmselt reaalsus, millega tuleb arvestada.

Kas kliimamuutused on Eestis tõepoolest aset leidnud? Siin on üks selliseid kirjuid graafikuid, mida ma olen üsna tihti näidanud varemgi, aga näitan teilegi. Graafiku ühes ääres näete aastaid 1966–1987. Tulbad iseloomustavad kalendrikuusid jaanuarist kuni detsembrini ja need kirjud lahtrid näitavad temperatuuri erinevust pikaajalise keskmisega võrreldes. Valge on selline lahter, mis näitab, et temperatuur on pikaajalise keskmisega sarnane, punane tähistab soojemat, kollane veel soojemat, sinine külmemat ja tumesinine pikaajalisest keskmisest oluliselt külmemat temperatuuri. Kui vaatame järgmist perioodi, 1988–2009 ehk praegusele lähemat aega, siis näeme, et pilt on teine. Muutus on ilmne, kliimamuutused on reaalsus.

Mind kui metsapatoloogi huvitab tegelikult rohkem see, mida ekstreemset juhtub. Soojenemine on üks asi, aga teine on see, et me näeme, et vahepeal on suhteliselt stabiilne periood ja siis ühtäkki on suhteliselt kiire temperatuuri langus või vastupidi, äkiline temperatuuri tõus. Vaat see on see, mis tegelikult puudele stressi tekitab, ja loomulikult on puud seetõttu ka haigustele vastuvõtlikumad. Mida haigused ja kahjurid metsandusele tähendavad? Selge on see – seda näitavad ka mitmed uuringud –, et kahjurite tegevuse ja haiguste tagajärjel kahjustatud puistud emiteerivad süsinikku enam, kui nad seda seovad. Surnud puu ei saa süsinikku siduda. Haigused ja kahjurid vähendavad puude juurdekasvu – ennist oli siin selle kohta üks küsimus.

Meil on käes ajastu, kus meieni liigub palju invasiivseid võõrliike. Üks võõrpatogeen põhjustas saaresurma ja seetõttu on Eestis kadunud umbes 500 hektarit puhtaid saarikuid. See on selge näide ühe invasiivse patogeeni kohta, kes probleemi on põhjustanud. Suurbritannias – nendel on palju rohkem raha, nad suudavad kiiremini arvutusi teha – on arvutatud välja, et saaresurmast tulenev kahju on hinnanguliselt 15 miljardit naela. Milles seisneb nende võõrliikide haiguste probleem? See seisnebki ennekõike majanduslikus kahjus. Euroopas on hinnatud, et kahju on umbes 12 miljardit eurot aastas. Ameerika Ühendriikides on arvutatud välja, et ainuüksi metsandusele on kahju umbes 2,1 miljardit dollarit aastas. Numbrid on suured. Loomulikult kahjustavad haigused ka elustikku ja elurikkust, looduslikku mitmekesisust.

Nüüd, kuuse-kooreürask on meil looduslik putukaliik, ta ei ole tulnukaliik. Ta kahjustab meil kuuse enamusega puistuid, aga eriti jõuliselt teeb ta seda hetkel Kesk-Euroopas. Siin slaidil on esitatud kaks võrdluspilti. Näete, 2018. aastal Saksamaal Harzi mägedes on enamik ala veel roheline, ainult mõned

üksikud pruunid laigud, aga kui võrrelda seda 2019. aasta pildiga, siis näeme, et seesama ala on täiesti pruun. Nii et selle putuka tegevusel on väga tugev seos just kliimamuutustega, eelkõige põuaperioodidega.

Eelmine ettekandja juba näitas teile seda pilti, millel olid näha meie majanduslikult olulisimad puuliigid: mänd, kask ja kuusk. Aga kuidas haigused neid mõjutavad? Mänd on kõige enam vastuvõtlik igasugustele tulnukliikidele ja praegu oleme neid männilt ka kõige enam leidnud. Kasel on probleemid pigem noores eas ja taimlataimedel. Kuused on kahjustatud eelkõige vanemas eas ja kahjustused on olulised. Hetkel on kuusk üks kõige olulisemalt kahjustatud puuliike Eestis. Kahju teevad erisugused kahjurid ja mädanikud. Saar on meil kõige enam kahjustatud puuliik. Kuigi saar ise ei ole majanduslikult oluline, saavad temaga koos kasvavad liigid oluliselt kannatada.

Siin on graafik selle kohta, kui suur osa puistuid on läinud kahjurite ja mädanike tõttu lageraiesse.

Tulbad kajastavad igal aastal hukkunud puistute pindala ja joon näitab tagavara. Me näeme, et võrreldes 1990-ndatega on kahju osakaal suurem. Andmed näitavad, et 4–200-aastastes kuusemetsades – fookus on eelkõige kuusikutel, kuna nendega on meil kõige rohkem probleeme – on mädaniku tekitatud kahju ulatus umbes 39%. Milles probleem seisneb? Asi on nimelt selles, et mädanikutekitajaid me väga kergesti ei näe, nad on puutüves peidus. Ja probleem ise on selles, et mädanikuga nakatunud puu ei kasva eriti ega seo ka olulisel määral süsinikku. Samuti on häda selles, et see puit, mis sellisest puistust saadakse, ei ole samasuguse väärtusega nagu terve puit.

Jätkame kuusepuistutega. Mädanike osakaal kasvab puistu vanuse kasvades – see ei ole teab mis eriline ime. Nii et mida vanemad puistud, seda rohkem on mädanikuga puitu ja seda tundlikumad on puud ka haiguste suhtes. Näiteks 40-aastasest kuusikus on 35% puudest mädanikuga, juuremädanikuga. Kui vaatame 90-aastast puistut, siis seal on peaaegu pool puistust mädanikuga nakatunud. Võttes need andmed kokku, näeme, et maa- ja metsaomanikel jääb ainuüksi kuusepuistutes mädaniku tõttu aastas saamata ca 8,5 miljonit eurot tulu. See on tulu, mis jääb maaomanikul saamata. Ja see tuleneb sellest, et mädanikuga puidu eest lihtsalt ei saa nii suurt tulu. Kui vaatame ühiskonda laiemalt, siis on kahjunumber lausa mitmekordne. Ehk see on see tulu, mis jääb majandusse tulemata. Mädapuitu ei saa sellisel moel väärindada nagu tervet puitu.

Mida metsanduses oleks vaja teha ja mida tegelikult ka juba tehakse kliimamuutuste tõttu saabunud uute haiguste ajastul? Lageraiealadele või raiesmikele tuleb rajada uus metsapõlv produktiivsemate ja vastupidavamate puude järglastega. Selleks tuleb neid järglasi testida ja kontrollida. Testimine-kontrollime peab sisuliselt tagama seda, et järglased oleksid kliimamuutuste suhtes tolerantsemad ja loomulikult ka haiguskindlamad. Otsitaksegi selliseid haiguskindlaid järglasi. Rajatud on katsealasid ja tehakse analüüse. Siin slaidil märgivad sinised topsikud kohti, kus kasvavad katsepuud. Hinnatakse puude kõrgust või n-ö kasvukriteeriume ja analüüsitakse ka vastupidavust.

Hästi palju on olnud juttu haigustest, raieviisidest. Näiteks lageraie puhul on siin täna olnud jutuks see, et lageraie on halb. Emotsionaalselt jätab see, jah, väga halva mulje. Aga kui vaatame seda puhtalt haiguste kontekstis, siis näeme, et lageraie teel majandatud puistud ei ole sugugi haigemad võrreldes püsimetsa majandatud puistutega. Olete ehk isegi kuulnud, et püsimetsandus olevat justkui hea ja lageraie halb. Üldiselt on asi nii, et kui me mõtleme püsimetsanduse peale ja püüame seda kuidagi haiguste kontekstis analüüsida – siis mida püsimetsandus tähendab? See tähendab seda, et metsas käiakse teatud aja tagant ja teatud osa puid raiutakse maha, seejärel peetakse vahet ja siis minnakse uuesti raiet tegema. See tähendab sisuliselt seda – meie analüüsid näitavad seda, eriti kuusepuistute puhul –, et mida rohkem me puistut raiume, seda rohkem meil selles allesjäänud metsas mädanikuga puid on.

Püsimetsandusega kaasnevad puudused ja eelised. Häda on selles, et kasvab juuremädanikuga puude osakaal. Nende juurdekasv on väiksem, nad on tormikahjude suhtes vastuvõtlikumad ja nende puhul on metsauuendus takistatud. See on takistatud sellepärast, et meil on varju taluvaid puuliike – neid, kes varjus kasvada saavad – ainult üks, see on harilik kuusk. Meil ei ole neid rohkem, me oleme Põhjala riik. Seega, järelikult saame ja peamegi sinna kasvama panna ainult harilikku kuuske. Aga milline on kuuse tulevikutsenaarium? See ei ole ilus, see on pigem kehv. Lisaks on veel majanduslik aspekt: püsimetsana majandamine on kuni kaks korda kallim ja sellega tuleb arvestada. Eelis on aga loomulikult see, et lootus on säilitada vana mets ja sellega kaasnev elurikkus. Siin on näha ka üks pilt püsimetsana majandatud puistust, sellest, kuidas see välja näeb. Üksikud vanad puud on alles.

Nüüd, mis on uuendusraiega kaasnevad eelised ja puudused? Uuendusraie puhul saab kasvama panna kliimamuutustele vastupidavaid järglasi. Seda saame teha siis, kui puistu on raiutud.

Püsimetsanduse korral on uuendamist üsna keeruline teha. Nagu ma ütlesin, pole sellisesse metsa peale kuuse võimalik eriti midagi muud istutada. Uuendusraie eeliseks on ka parem puidukvaliteet. Raie ajal olemasolevaid puid ei vigastata, mädaniku tekitajaid on vähem. Raie on kindlasti odavam, puude kasv on kiirem ja enam seotakse õhust süsinikku, sest puude kasv on kiirem, ning metsauuendust ei takista valgusepuudus ega juurkonkurents. Millised on aga uuendusraie puudused? Puuduseks on kindlasti negatiivne emotsioon, mida raiejärgne lage ala tekitab. See on minu hinnangul paljuskü emotsionaalne. Kindlasti on puuduseks ka halb mõju elurikkusele. Näitan teile ka üht joonist elurikkuse kohta, siin on kujutatud mullaseente elurikkuse ja puistu vanuse vahelist seost. Sisuliselt näitab see joonis meile seda – jällegi kuusepuistu näitel, kuna oleme kuusikutega palju tegelenud, kusjuures sinine joon tähistab majandamata puistut ja punane majandatud puistut –, et elurikkuses – me räägime mullaseentest, see on praegu meie fookus olnud – ei ole tegelikult väga olulist vahet. Ei esine statistiliselt olulist erinevust puistute vahel, mida on majandatud raietega ja mida ei ole. Kui räägime elurikkusest tervikuna, siis öelda, et raie tõttu elurikkus tervikuna kannatab, pole päris õige. On teatud elustikurühmad, mis võivad mingil moel kannatada saada, aga mitte kõik.

Kokkuvõtvalt metsa tervisest ja kliimamuutustest. Loomulikult tuleb kliimamuutustega kohaneda, meil ei ole teist võimalustki. Seejuures tuleb meil eelistada tuntud päritolu vastupidavast, s.o haiguskindlast materjalist taimi – just neid on meil vaja istutada. Teadmata päritolu puutaimede import on oht keskkonnale ja majandusele. Sellega tahan ma öelda, et pole mõistlik vedada taimematerjali sisse väljast, vaid tark on kasvatada seda siin Eestis kohapeal ja sellisest materjalist, mida on testitud-kontrollitud nii kliimamuutuste kui ka haiguskindluse suhtes. Puhtpuistute kujundamisega tuleb kindlasti tagasi hoida. Praegu on tegelikult väga ilusasti näha, kuidas need puhtkuusikud, mis on rajatud pärast sõda eelkõige põllumaadele, on mädanike ja kahjurite tõttu väga jõuliselt kannatada saanud. Seetõttu pole mõtet neid enam rajada ja metsamehed seda enam ka ei tee – sellest on õppust võetud. Metsaraie on kindlasti positiivne kliimamuutuste leevendaja. See ei ole halb. Kliimamuutuste ajal on parim meede tark metsamajandus ehk hästi planeeritud raie ja metsa uuendamine. Loomulikult on selge, et kõik ei ole ju hästi, raie planeerimisega tasuks kindlasti paremini hakkama saada. Usun, et seda edaspidi ka tehakse. Ka raie planeerimisega seoses on mitmeid asjaolusid, mida tasub ja saab kindlasti parandada. Igal pool ei ole vaja teha lageraie, saab ka teistsugust raie planeerida. Süsinik on teatavasti hinnaline kaup – te kõik teate seda paremini kui mina – ja mets on taastuv loodusressurss, kus noored ja keskealised puistud seovad enim süsinikku. Siia järele võiks lisada terve rea viiteid allikatele, mis seda kinnitavad. Ja loomulikult tähendab targalt planeeritud metsamajandus metaelustikuga arvestamist. Seda ei eita keegi ja seegi on ju planeerimise küsimus. Tegelikult on see ka raha küsimus, aga selleni ma kohe jõuan. Niisiis, igale poole ei pea planeerima lageraie.

Miks ma sellest rääkisin – sellest metsaresursist – ja miks see asi on oluline? Aga sellepärast, et metsa- ja puidusektor annab tööd ca 28 000 inimesele ja kaudselt on neid töökohti, mis seonduvad metsa- ja puidusektoriga, ca 60 000. Metsa- ja puidutööstus on Eesti maapiirkondades oluline tööandja. Näiteks Võrumaal on 16% kõigist töötajatest seotud metsa- ja puidusektoriga. 2018. aastal moodustasid puidupõhised tooted kogu Eesti kaupade ekspordist tervelt 16%, nii et metsa- ja puidusektor on kahtlemata oluline ning metsa mõistlik majandamine on tähtis Eesti majandusele tervikuna.

Nüüd pisut ka metsamajanduse looduskaitsest. Looduskaitse eest peab vastutama terve ühiskond, see pole ainult maaomanike mure. Aga praegu on olukord selline, et piirangutega kaasnev kahju tuleb maaomanikel kanda. Keegi ei arva, et külvatud viljapõld oleks kõigi oma, kuid mets arvatakse seda siiski olevat. Metsal on kahtlemata palju olulisi funktsioone – selle vastu ei vaidle mitte keegi, ka mina mitte –, neid on rohkem kui põllul. Järelikult tuleb ühiskonna ootused maaomanikele kompenseerida. Ei saa olla nii, et me paneme peale piirangud ja siis ütleme, et see on maaomanike mure. See ei saa nii olla.

Tänavu täitub sada aastat emakeelse metsanduslase akadeemilise kõrghariduse andmisest Eestis. Lugupeetud kuulajad! Ma tahan öelda seda, et metsandus ja raie ei ole probleem, vaid pigem lahendus. Kasutame seda võimalust oma riigi ja rahva hüvanguks ning teeme seda mõistlikult. Täna!

11:22 Aseesimees Siim Kallas

Suur tänu, lugupeetud ettekandja! Riigikogu liikmetel on küsimusi. Keit Pentus-Rosimannus, palun!

11:22 Keit Pentus-Rosimannus

Aitäh, hea juhataja! Aitäh ettekande eest! Ma korra liigun tagasi Üllar Saaremäe küsimuse juurde, et millega on seletatav see, et raiumine on võrreldes aastatetaguse ajaga kasvanud poole võrra. Kui

vaatame riigimetsa, siis vähemalt osa vastusest peitub selles, et kui näiteks 2014. aastal pidi RMK riigile üle kandma oma tulust 14 miljonit, siis 2018. aastaks oli riigi poolt RMK-le pandud kohustus – või valitsuse pandud kohustus – kasvanud 40 miljonini. See kasv on olnud väga suur ja loomulikult, kuidas RMK seda riigi pandud ülesannet ikka täidab kui mitte raiudes. Aga minu küsimus puudutab seda, nagu te ka ise mainisite, et metsa roll ei ole ainult majanduslik – tänased ettekanded on väga palju käsitletud just majanduslikku poolt –, vaid metsa funktsioonid on ka sotsiaalsed, ökoloogilised. Kuidas teile tundub, kes nende funktsioonide üle praegu järke peab ja kuidas need täidetud on?

11:24 Eesti Maaülikooli dotsent Rein Drenkhan

Aitäh! Ma arvan, et selle üle peab järke just nimelt Keskkonnaagentuur, eelmine mees, kes siin ettekannet pidas. Ma arvan, et nad on päris head statistikud, nad järgivad seda, mis toimub, üsna hästi. Nüüd sellest, kas ja kui palju me raiume – te tõite näiteks RMK. Mina sellele küsimusele eriti vastata ei oska, sest see on ilmselt muu otsus, rohkem poliitiline otsus. Aga jah, ma arvan, et Keskkonnaagentuur saab sellega üsna hästi hakkama. Ma ei oska hetkel muud midagi lisada.

11:24 Aseesimees Siim Kallas

Peeter Ernits, teine küsimus palun!

11:24 Peeter Ernits

Hea juhataja! Hea ettekandja! Vanasti tehti metsa külmal ajal, kui maa oli kõva. Ja hobused ei olnud ka erilised metsa lõhkujad. Aga minu küsimus on järgmine: kuidas mõjub metsale raiumine kevadsuvisel ajal, kui maa on pehme ja rasked masinad lõhuvad juuri? Ja kuidas see mõjutab neid, kes metsa tervist kahjustavad, näiteks juurepessu tekitajat, kooreüraskit? Männikärsakast võiks ka natuke rääkida. Millist mõju avaldab see, et me raiume palju võimsamate masinatega ja teeme seda muul kui talvisel ajal?

11:25 Eesti Maaülikooli dotsent Rein Drenkhan

Aitäh! Väga oluline küsimus ja seondub selgelt kliimamuutustega. Kui meil oleks külma talve, siis seda külma talve ka kasutataks. Viimased aastad näitavad, et külma talvega on lood üsna kehvasti. Ma võin teile öelda, et analüüsid näitavad hetkel seda, et raiudes praegu, kui ööpäevane keskmine temperatuur on isegi enam kui +5 kraadi, või tehes seda kevadsuvisel ajal, saame üsna sarnase tulemuse, mis puudutab haigusi, eriti just juurepessu. Seega, tegelikult ei ole kliimamuutuste olukorras enam vahet, mis ajal raiutakse – kas n-ö sellisel soojal ajal või praeguse pehme talve ajal. Me saame üsna sarnase tulemuse. Kui meil oleks tõesti miinuskraadid ja maa külmunud, siis selge see, et tulemus oleks parem ja seda olukorda ilmselt kasutataks ära. Aga praegu on selline olukord, kus töid planeerida on keerulisem.

11:26 Aseesimees Siim Kallas

Jevgeni Ossinovski, palun!

11:26 Jevgeni Ossinovski

Aitäh! Austatud ettekandja! Väga huvitav ettekanne. Aga on üks väide, mille kohta tahaks teilt küsida: te ütlete väga kategooriliselt, et metsaraie, eelkõige uuendusraie, on positiivne kliimamuutuste leevendaja. Aga proua Anger-Kraavi tehtud töös, mis osaliselt ka siin eile avaldati, on erinevates stsenaariumides – kasutades hüpoteetilist stsenaariumi, et Eestis üldse ei raiuta – siiski leitud, et sedasi seotakse metsades summaarselt süsinikku kõige rohkem. Ja sellest tulenevalt on kõik stsenaariumid, mis selles suunas liiguvad, kliimamuutuste mõttes bilansiliselt tegelikult kõige paremad. Aga teie millegipärast väidate, et kuna teatud vanuses seovad puud süsinikku rohkem kui mõnes muus vanuses, siis raiumine tervikuna avaldab kliimamuutuste leevendamisele positiivset mõju. Kas te võiksite seda mõttekäiku avada?

11:27 Eesti Maaülikooli dotsent Rein Drenkhan

Aitäh! Seda mõttekäiku on üsna lihtne avada. Asi on nimelt selles, et kui laseme puistul vananeda, siis tema kasv loomulikult aeglustub. Aga küsimus ei ole mitte ainult selles. Mina vaatan seda küsimust ka haiguste ja kahjurite aspektist. On täiesti selge – nagu te võisite ühelt graafikult näha ja tähele panna –,

et vanuse kasvades risk haigustesse nakatuda ja kahjurite läbi kannatada suureneb märkimisväärselt. Kui on jõutud mingisuguse vanusepiirini, siis on selge, et risk on suurem. Järelikult võib juhtuda nii, nagu oli näha sellel Saksamaa pildil, et puistud saavad väga tugevasti kannatada. Need puistud ei seo enam süsinikku, vaid vastupidi, nad emiteerivad süsinikku. Ja surnud puu ju teatavasti ei kasva. Nii et tegelikult ma ütleks, et ma loomulikult ei arva, et peaksime kõik metsad maha raiuma. On selge, et ma arvestan majandusmetsadega ja ma arvestan ka looduskaitsete metsadega, aga hetkel räägin ma just majandusmetsadest. Kui puistu on jõudnud küpsusvanuseni, siis on mõistlik raiuda ja võtta puit kasutusele ning uuendada puistut selliste järglastega, mis on kliimamuutuste suhtes tolerantsemad ja haiguskindlamad. Nii saame kindlasti palju parema tulemuse kui siis, kui me mitte midagi seal ei tee. Selline on minu mõttekäik selles küsimuses.

11:29 Aseesimees Siim Kallas

Helmen Kütt, palun!

11:29 Helmen Kütt

Suur tänu, austatud eesistuja! Lugupeetud ettekandja! Ka mina tänan huvitava ülevaate eest, sain palju targemaks! Mul on kaks küsimust. Loen siin teie slide ja vaatan, et püsimetsandusega kaasnevad puudused ja eelised ning uuendusraiega kaasnevad eelised ja puudused. Ma mõistan, et seal loetus on ühte rohkem kui teist, kuid see kõlas natuke naljakalt. Aga las ta olla! Mõlemas loetus on – ühes puuduseks, teises eeliseks – mõju liigirikkusele, elurikkusele. Sellest tulenevalt on mul küsimus. Me kõik märkame, et väikseid linde ja üldse linde on kevaditi väga vähe. Võib-olla on põhjuseks mürgid, võib-olla pesakohtade kadumine. Minu küsimus tuleb metsarahu kohta. Praegu on meil ette nähtud kaks kuud, 15. aprillist 15. juunini, kui ei raiuta. Väidetakse, et ideaalis oleks hea, kui see aeg oleks kolm kuud. Me näeme, mis vanade metsade mahavõtmise või raiumisega kaasneb, näeme seda, kuidas metsloomad on sunnitud otsima uut kohta ja kodu. Nad tulevad linnadesse, sest meie oleme neilt nende kodu ära võtnud. Kuidas te seda poolt vaatate? Ma saan aru, et elurikkus hõlmab ka metsas elavaid loomi ja linde. Mets on kahtlemata midagi rohkemat kui lihtsalt koht, kus puud kasvavad. Kas te metsarahu osas jagate seisukohta, et see võiks olla kolm kuud? Kas selle muudatuse peaks tegema? Vaadake seda olukorda tervikuna.

11:31 Eesti Maaülikooli dotsent Rein Drenkhan

Jah, eks meie ülesanne olegi seda olukorda tervikuna vaadata. Nüüd, mis puutub metsarahusse, siis see on kindlasti õige asi ja seda tasub järgida. Mis puutub lindude arvukusse, siis ma ei ole selle ala ekspert, aga ma ei ole ka selliseid andmeid näinud, mis veenaks mind, et lindude arvukusega tegelikult probleeme on. Ma peaksin neid andmeid enne nägema ja vaatama, kuidas need hinnangud on saadud, kuidas need tulemused on saadud. Tegelikult raiutakse meil ju uuendusraiena ikka üsna väike osa. Ega siis kogu metsa maha ei raiuta, sel linnul on ju võimalus lennata kõrval olevasse metsa, mis on alles. Ma ei saa sellest küsimusest aru ja võib-olla ei ole ma kõige parem asjatundja sellel teemal. Mis puutub linnurahusse, siis kevadisel ajal tasub seda kindlasti järgida – sellega olen nõus. Kui mitu kuud see peaks olema? Siin tahaks ma öelda nii, et kindlasti on need kaks kuud mõistlik aeg. Kui seda aega pikendada, siis on jällegi küsimus selles, et see tuleb maaomanikele kuidagi kompenseerida. Kui see on selge, siis võib igasuguseid asju teha.

11:32 Aseesimees Siim Kallas

Kristina Šmigun-Vähi, palun!

11:32 Kristina Šmigun-Vähi

Aitäh, lugupeetud istungi juhataja! Lugupeetud ettekandja! Ma tahaksin täpsustust. Minu küsimus on järgmine: kas ma sain õigesti aru, et kui on tehtud lageraie ja sinna alale istutatakse asemele uued puud, siis need puud on haigustele vastuvõtlikumad kui põlismetsas kasvavad puud?

11:32 Eesti Maaülikooli dotsent Rein Drenkhan

Aitäh! Sellega on muidugi nii ja naa. Ei saa ju välistada, et haigused kultuurpuistut ei kahjusta. Ja ei saa ka välistada, et nad põlismetsa ei kahjusta. Nüüd, jällegi, metsa uuendamise puhul on väga erinevaid

aspekte. Kui istutatakse vale puuliik, mis sellesse kasvukohta eriti hästi ei sobi, siis loomulikult ei pruugi see ettevõtmine õnnestuda ja loomulikult võivad puistut haigused kahjustada. Aga kui uuendusraie alale panna kasvama õige puuliik, teha seda õiges proportsioonis ja õigel ajal ning kasutada kvaliteetset materjali, siis võib tulemus olla päris hea. Nii et see kõik tegelikult sõltub ja siin ei ole väga head selget retsepti, et ühte kindlasti kahjustab ja teist mitte.

11:33 Aseesimees Siim Kallas

Merry Aart, palun!

11:33 Merry Aart

Aitäh võimaluse eest küsida ja ma tänan ka väga heade vastuste eest! Aga minu küsimus on selle kohta, et hästi palju kirgi kütab raielangi suurus. Ma usun, et maaülikool on nii ökoloogiliselt kui ka majanduslikult välja arvestanud, milline võiks olla optimaalne raielangi suurus. Kas teil on selliseid andmeid?

11:33 Eesti Maaülikooli dotsent Rein Drenkhan

Aitäh! Need on juba teemad, mis lähevad minu ampluaast välja. Aga üldiselt on praegu nii – nagu ma olen aru saanud –, et keskmine raielangi suurus on pisut vähem kui 2 hektarit, midagi sellist. Eesti asja on hea vaadata küll, aga vaataks seda asja ka natuke laiemalt. Kui võrdleme end mõne teise riigiga, näiteks Suurbritanniaga, siis näeme, et seal on raielangid märksa suuremad kui meil, ja ma arvan, et seal on ilmselt ka probleemid oluliselt suuremad. Meil on probleemid oluliselt väiksemad – ma ütleksin, et kohati isegi olematud –, sest meie raielangi suurus ei ole midagi väga erilist. Nii et see keskmine suurus on meil minu meelest – kuidas ma nüüd ütlen selle kohta? – võib-olla selline mõõdukas häiring. Isegi nii võiks seda keskmist kirjeldada. Nii et jah, raielangi suuruse osas on minu arvates meil praegu lood hästi. Ma ei näe siin hetkel mitte mingisugust olulist probleemi.

11:34 Aseesimees Siim Kallas

Tiit Kala, palun!

11:34 Tiit Kala

Tänan, austatud istungi juhataja! Lugupeetud ettekandja, kõigepealt tänan teid põhjaliku ettekande eest! Mu küsimus puudutab aga täpselt sama teemat, mille kohta ma esitasin küsimuse teie eelkõnelejale. Euroopas on suured üraskikahjustused. Kui ka meil Eestis kaitsealadel need kahjustused tekivad, siis praegune seadus ei luba neid likvideerida. Teie eelkõneleja vastas, et võib-olla peab seadust muutma. Milline on teie nägemus, kas seadust tuleks muuta või tuleks lasta kahjuritel vabalt levida, mille tagajärjel võivad nad aga kaitseala piiridest välja minna?

11:35 Eesti Maaülikooli dotsent Rein Drenkhan

Aitäh! See on üsna keeruline teema, tõepoolest. Nagu eelmine esineja vastas, et see on keeruline, nii ütlen seda minagi. Tegelikult on kaitsealad rajatud paljuski sellistele aladele, kus on inimese loodud kultuurpuistuid. Meie metsad on väga paljuski poollooduslikud. Sellega on nii, et kus inimese käsi sees on olnud, need on poollooduslikud puistud. Nüüd, kui sinna mingisugune kahjur või patogeen tuleb, siis on selge, et see pilt saab olema umbes sarnane ka kõrvalolevas majandusmetsas. Mida siis teha? On täiesti kahesuguseid seisukohti. Esimene seisukoht on see, et kui on tegemist kaitsealaga, siis ei tee me mitte midagi. Teine seisukoht on umbes selline, et kui kaitsealapiiril on eramaa või majandusmets, siis satuvad need ohtu ja midagi peaks justkui tegema. Minu hinnangul võiks see olla midagi sellist, et eramaa piiril olevat puistut tuleks kindlasti parandada või korrastada, et võimalikku ohtu minimeerida. Aga jällegi, kõik sõltub konkreetsest alast ja kaitse-eesmärgist, kaitsekorrast. Nii et väga lihtsat vastust sellele küsimusele ei ole.

11:37 Aseesimees Siim Kallas

Kalle Grünthal, palun!

11:37 Kalle Grünthal

Aitäh, lugupeetud istungi juhataja! Austatud ettekandja! Te olete täna korduvalt kasutanud sellist väljendit nagu "kliimamuutuste ajastu, kus me praegu elame". Ma julgeks teile oponeerida ja väidan, et meil ei ole käes mitte kliimamuutuste ajastu, vaid me oleme kogu aeg olnud kliimamuutuste keskel. Maakera ajaloos on olnud vähemalt kolm jääaega, kui maakera on kattunud jääga ja vahepeal jälle üles sulanud. Kui ma vaatan teie esitatud andmeid, millega te tõstatate küsimuse, kas kliimamuutused Eestis on tõepoolest aset leidnud, siis näen, et need algavad 1966. aastast. Olen vestelnud ka Stockholmi Kliimainstituudi teadlastega ja nende andmed pärinevad 1955. aastast. Sellega seoses on mul probleem, et teatavasti loobusid Ameerika Ühendriigid kliimamuutuste teooria tunnustamisest, sest nende 300 teadlast ja 50-liikmeline eksperdigrupp leidsid, et see teooria on valesti modelleeritud ning andmed on liiga lühikese aja kohta. Ehk teisisõnu, kui mõõta maakera ajalugu meetermöödistikus, siis need andmed, mis praegu on esitatud, ei vääri sellel joonel isegi mitte nõelatorget. Miks kaks-kolm aastat tagasi ei räägitud sellest teooriast? Ja kuidas te üldse kommenteeriksite minu mõttekäiku?

11:38 Eesti Maaülikooli dotsent Rein Drenkhan

Aitäh! Muidugi ei ole kliimamuutused üksnes praegusaja nähtus, neid on kahtlemata olnud ka varem. On olnud oluliselt soojemaid perioode kui praegu ja on olnud ka oluliselt jahedamaid perioode kui praegu. Nii et see mõttekäik on selles kontekstis kindlasti asjakohane. Võib-olla tasuks siinkohal tsiteerida ka teaduste akadeemia presidenti Tarmo Soomeret: "Oleks väga ohtlik välistada teooria, et Maa keskmise temperatuuri tõus on looduslik." See tähendab seda, et temperatuuri tõus võib olla ka looduslik, mitte ainult inimtekkeline – kui teie mõttekäik tulenes sellest. Nii et tegelikult võib see olla ka looduslik ja seda ei saa mingil juhul välistada, kuigi praegu on muidugi panused suuresti sellel, et kliimamuutused on inimtekkelised. Inimtekkelist osa ei saa kuidagi lugeda selliseks, et seda pole olnud – inimtegevuse mõju on kindlasti olemas.

11:39 Aseesimees Siim Kallas

Ivari Padar, palun!

11:39 Ivari Padar

Aitäh! Lugupeetud ettekandja! Te rääkisite enne raiesmike taastamisest ja selle teema puhul oli väga huvitav see, et Eestis tegelikult tänini veel otsitakse oma kodumaiseid istikuid, mis oleksid valmis n-ö uuteks väljakutseteks, oleksid n-ö kliimat taluvad. See on selge, et üks raiesmiku taastamise võimalusi on kasutada seemikuid, istutada taimed tagasi. Aga kui nüüd vaadata seda looduslikku protsessi – kindlasti osal raiesmikel jäetaksegi kõik niimoodi, nagu jumal juhatab –, siis kas on tehtud ka selliseid tähelepanekuid – või on see aeg olnud liiga lühike –, et puud ka looduslikult kuidagi kohanevad soojema perioodiga ja ka see uus looduslik järelkasv kohaneb uute oludega? Ma ise vaatan näiteks seda, kuidas need Lembitu-aegsed tammikud hakkavad tagasi tulema.

11:40 Eesti Maaülikooli dotsent Rein Drenkhan

Aitäh! Muidugi kohaneb, loomulikult ta kohaneb. Ainult asi on selles, et see kohanemine on oluliselt aeglasem kui siis, kui me suudaks ise seda valikut teha, eriti mis puudutab n-ö metsapuid, metsamajanduses kasutatavaid puuliike. Kui tahame, et kohanemine toimuks kiiremini ja nii, et saaksime puistuid majandada, siis loomulikult saame ise teha valiku palju kiiremini. Loodus loomulikult kohaneb. Vaatame kas või hariliku saare kahjusid. Kõik on seda näinud, teavad, mis puuliigiga on tegemist. Teatud kohtades Eestis on tema kahjud olnud äärmiselt suured, aga see on sellepärast nii, et meil on Lääne-Eestis harilikku saart oluliselt rohkem kui Ida-Eestis, mistõttu jääb see võib-olla lääne pool paremini silma. Aga tegelikult võib teatud kohtades juba praegu täheldada, et harilik saar saab selle haigusega üsna hästi hakkama ning suudab anda sellist järelkasvu või looduslikku uuendust, kes nii väga selle haigusega ei nakatu. Nii et taastumine toimub, aga see toimub ikkagi üsna pika aja jooksul. Ja ma ütleks nii, et katsetega suudaksime kindlasti analüüsida, missuguste puude järglased on haigustele vastuvõtlikumad ja millised vähem vastuvõtlikud ning milline see mõju on. Võib-olla suudame ise sellega kiiremini hakkama saada, kui oodata seni, kuni loodus sellega toimetab.

11:42 Aseesimees Siim Kallas

Erki Savisaar, palun!

11:42 Erki Savisaar

Aitäh, austatud juhataja! Lugupeetud ettekandja! Ma sellesama koha pealt ka jätkaksin. Kui RMK kasvatab oma istikud ise, siis kust võiksid erametsaomanikud istikuid saada, kui Lätist toomine ei ole sobiv ja need ei ole kliimamuutustele nii vastupidavad, kui me loodame. Kas on mõeldav ka selline asi, et iga metsaomanik kasvatab need istikud näiteks ise? Käib aasta-paar enne metsas ära ja korjab seemned kokku ning selle tulemusena kasvatab haiguskindlamad puud kui need, mida võiks saada Läti turult.

11:43 Eesti Maaülikooli dotsent Rein Drenkhan

Aitäh! Kindlasti ei ole igal omanikul endal mõistlik hakata tegelema metsataimede kasvatuses. See ei ole arukas. Arukas on see, et seda teevad vastavad ettevõtted, kel on kogemus olemas. Praegu kasvatab RMK oma taimed ise, aga on ka eraettevõtjaid, kes väga tahavad seda teha ja tegelikult saavad sellega ka hakkama. Võib-olla on neil algul vaja natuke tuge, aga seejärel saaksid nad sellega ülihästi hakkama. Kindlasti oleks neil abi paremast planeerimisest. Kui on teada, kui palju meil taimi vaja on, siis need suudetakse ka kasvatada. Ja seda on väga tark teha meil siin Eestis kohapeal. Taimset materjali metsakasvatuse ega ka linnahaljastuse jaoks pole tark sisse vedada. Sellega, nagu ma oma ettekandes juba ütlesin, kaasneb oluline oht nii majandusele kui ka keskkonnale tervikuna.

11:43 Aseesimees Siim Kallas

Aitäh, lugupeetud ettekandja! Küsimusteks ja vastusteks ettenähtud aeg 20 minutit on läbi. Täna teid ettekande eest ja küsimustele vastamast! Me hakkame nüüd kuulama järgmist ettekannet, mille esitab Tartu Ülikooli loodus- ja täppisteaduste valdkonna ökoloogia ja maateaduste instituudi botaanika vanemteadur Aveliina Helm. Ettekandeks on aega kuni 20 minutit, küsimusteks ja vastusteks samuti kuni 20 minutit. Palun!

11:44 Tartu Ülikooli vanemteadur Aveliina Helm

Lugupeetud juhataja! Austatud Riigikogu liikmed! Head külalised! Lugupeetud keskkonnakomisjon, ma täna väga võimaluse eest siin rääkida!

Ma alustan nii, et inimene on üks väga võimas liik. Kogu maakeral leiduvate imetajate biomassist moodustavad inimene ja meie koduloomad 96%, 4% jääb looduslikele imetajaliikidele. 75% maismaapinnast on inimese poolt ümber transformeeritud, 66% ookeanidest. 23% kogu maakera pinnast on rohkem või vähem kahjustunud ning nende alade võime tagada elu toetavate süsteemide jätkusuutlikkus on oluliselt kahanenud. Näiteks seesama maa kahjustumine ja ökosüsteemide hävimine, muldade degradeerumine mõjutab juba praegu 2,3 miljardit inimest ja toob otsest majanduslikku kahju meile kõigile suurusjärgus 8,7 triljonit dollarit ehk 10% maailmamajanduse kogutoodangust. Globaalselt oleme väljasuremisohu viinud miljon liiki ehk ligikaudu iga kaheksanda meiega maakera jagava liigi. Iga kolmas hetkel atmosfääris olev süsihappegaasi molekul on sinna meie pandud viimase paarisaja aasta jooksul. Meie mõju on suur. Meie mõju, nii negatiivne kui ka positiivne mõju, saab olla väga suur ja ongi.

Ma olen täna siin, et rääkida teile elurikkuse ja inimese vahelistest seostest. Loodus on tohutu rikas. Eesti on meie kõrval koduks veel 50 000 liigile, kõik need liigid on seotud erinevate keskkonnatingimustega. Nad moodustavad ökosüsteeme, liikide ja eluta keskkonna omavaheliste suhete põimikuid, mis on seda vastupidavamad muutustele, mida liigirikkamad ja geneetiliselt mitmekesisemad nad on. Äsja toodi näide saaresurmast ja sellest, kuidas osa indiviide sellesama saaresurmaga siiski kohaneb. Just geneetiline mitmekesisus võimaldab neil seda teha. See, et näiteks õunasüda laguneb maas ära või et muld ei lenda põldudel tuulega minema ja kannab vilja, või see, et meil on puhas põhjavesi, või see, et meieni jõuavad lapseas kasulikud mikroobid, ei ole mingi iseenesestmõistetav nähtus, mis nii või teisiti maakera iseloomustab. Need kõik on elurikkusega seotud nähtused, need on looduse hüved. Teisisõnu võib neid kutsuda ökosüsteemi teenusteks. Need ökosüsteemi teenused on seotud toimivate, hästi funktsioneerivate ökosüsteemidega. Ja on üsna kindel teadmine: mida liigirikkamad ja geneetiliselt mitmekesisemad on ökosüsteemid, seda paremini nad neidsamu hüvesid pakuvad. Nendele hüvedele oleme rajanud oma majanduse, me kasutame neid toidu tootmiseks, metsanduseks, niisama toimetamiseks. Ja need liigid, kes nende hüvede eest vastutavad, elavadki meie kõrval, siinsamas meie enda maastikes.

Kuidas siis nende liikide käsi käib ja kuidas nende elu läheb? Poliitikakujundajatele nagu teie on täna

kõige pädevam allikas IPBES-i aruanded. IPBES on samasugune paneel nagu IPCC, millest te kahtlemata kuulnud olete, aga IPBES keskendub elurikkuse ja ökosüsteemi teenuste seisundile. Eesmärk on tugevdada teaduse ja poliitika seoseid. Seesama aruanne, ütleme, seesama IPBES on teadlaste paneel, kus osalevad kõik riigid. Ka Eesti on üks liige. Paneeli mõtte on see, et ta koondab kogu olemasoleva informatsiooni, kogu inimkonna teadmised sellest, mis seisus meie ökosüsteemid, meie maakera liigid ja meie looduse hüved ehk needsamad ökosüsteemi teenused täpselt on. Seesama IPBES annab välja aruandeid. Hiljuti avaldati Euroopa ja Kesk-Aasia kohta käiv aruanne ja globaalne aruanne. Nendega koos on avaldatud sellised teile hästi loetavad materjalid nagu "Summary for Policymakers", mis on väärt lugemine. Ja kui te koondate enda kätte selle info, mis on kirjutatud IPBES-i aruannetes ja IPCC aruannetes, siis on teil üsna hea pilt sellest, mis seisus on meie piirkond ja maailm tervikuna elurikkuse seisukohast.

Kokkuvõtte meie elurikkuse seisundist, mille IPBES on teinud, on üsna halastamatu. Kui me vaatame Euroopat, siis elurikkus väheneb süsteemselt kõigis Euroopa ökosüsteemides. Euroopa ökoloogiline jalajälg on ületanud piirkonna bioloogilise taluvuspiiri ning praegu me tegelikult naudime oma jätkuvat heaolu juba teiste regioonide elurikkuse, looduse hüvede ja toidukindluse arvel. Aruande järelendus, mille võttis tegelikult vastu IPBES-i osalisena ka Eesti valitsus, on see, et elurikkuse langus ning elupaikade jätkuv kadu seab ohtu meie majanduse, toidu tootmise, looduse hüvede pakkumise jätkusuutlikkuse ning seeläbi inimeste heaolu. Euroopa edasine jätkusuutlik areng saab toimuda vaid elurikkuse hoidmise abil.

Kliimamuutuse ja elurikkuse kao näol on tegu üksteist võimendavate teguritega. Nende taust on üks: jätkusuutmatu loodusressursside kasutus. Elurikkuse kadu ning kliimamuutus koos moodustavad ühe mürgise kokteili. Täiuslik torm – see ei lähe meist mööda ega üle, vaid aasta-aastalt võimendub ning saab aina tugevamaks igaühe elu mõjutavaks teguriks. Kliimamuutuse ja elurikkuse kao ühine mõju toob maailma ebakindlust, sotsiaalseid rahutusi ja ressursside veelgi ebaõiglasemat ja ebavõrdsemat jagunemist: osa piirkondi kannatab palju ja teised kannatavad natuke vähem. Meie looduses vähendab elurikkuse kadu looduse vastupanuvõimet muutustele, tuues kaasa suurt kahju näiteks metsadele ja põllumajandusele ning vähenenud võime kliimamuutustele vastu panna. Neid teemasid me enne juba kuulsime.

Miks siis elurikkus kaob ja kas see puudutab ka Eestit? Peamine tegur, peamine elurikkuse n-ö murede allikas on maakasutuse muutus ja sellest tulenev elupaikade kadu ja elupaikade seisundi kahjustumine. See on peamine tegur: elupaikade füüsiline kadumine ja degradeerumine. See kombineerub kõigi teiste oluliste faktoritega, näiteks sellega, et meil on pestitsiidide kasutamise saaste, ressursside jätkusuutmatu kasutus, kliimamuutus. Need kõik võimendavad üksteist. Ent kui elupaikad on piisavalt, siis on kõiki neid tegureid oluliselt lihtsam taluda. Eesti ja kogu Euroopa kõige olulisem elupaikade kao põhjustaja on liiga intensiivne põllumajandus ja metsandus, Eestis ka kuivendamine, näiteks meie märgalade kuivendamine. See on meie ajalooline taust. Eesti ei ole jäänud maastikumuutuste negatiivsetest mõjudest puutumata. Siinkohal on tähtis teile rõhutada ühte sellist väikest tõdemust, et mitte kõik roheline, mida te näete maastikul, ei ole heas seisus elupaik. Püsirohumaad keset põllumajandusmaastikku ei ole samaväärsed liigirikaste niitudega, kuigi nad võib-olla päris kaugelt või autoaknast võivad välja näha üsna sarnased. Noor mets ei ole samaväärne vana metsaga. Need on erinevad ökosüsteemid.

Oluline aspekt, mis tuleb sisse tuua, on elupaikade ajalooline järjepidevus. Suur osa liike ja elustikku ei ole kiired oportunistid, kes hüppavad ühest kohast teise. Nad kujunevad pika aja jooksul mõnes kohas. Neid liike, kes on sellised oportunistid ja hüppavad ühest kohast teise, me armastame kutsuda umbrohtudeks, pioneerliikideks ja sageli ka kahjuriteks. Täisväärtuslike ja hästi toimivate ökosüsteemide kujunemine, kus kodu leiavad kõik või suur osa Eesti liikidest, ka need, kes hoiavad ohjes meie kahjureid – selliste ökosüsteemide kujunemine võtab aega. Meie liigirohked niidukooslused ja vanad metsad on tegelikult sadu, mõned neist isegi tuhandeid aastaid vanad, olles aina kogunud erinevaid elustikurühmasid enda sisse ning rikastunud.

Täpselt nii nagu mujal Euroopas, oleme me ka siin Eestis elupaikadid hooga kaotanud. Siin slaidil on üks näide sellest, kuidas on kadunud Eesti niidukooslused. Ma tahan eriliselt välja tuua selle, et muu hulgas on kadunud puisniidud, mis on üsna head vahepealsed ökosüsteemid metsade ja niitude vahel ja täidavad nende erinevaid ökoloogilisi rolle. Perioodil, kui metsade pindala oli üsna väike, oli meil päris palju puisniite, mis multifunktsionaalsete elupaikadena katsid väga paljude metsaga seotud elustikurühmade vajadused. Puisniitude pindala kadu on olnud tuhandekordne.

Kokku võttes on elupaikade kadu ja jätkusuutmatu maakasutus probleem ka Eestis. Samal ajal vajavad nii põllumajandus kui ka metsandus, mis ühest küljest on elurikkuse ja ökosüsteemi teenuste vähenemise allikad, hädasti elurikkust ja looduskeskkonda, et hästi toimida. Hoidmata geneetilist mitmekesisust, liigilist mitmekesisust ja maastikulist mitmekesisust oleme kliimamuutuste ees praktiliselt relvitud.

Mida siis teha? Ma märkisin, et niidukooslustest on kadunud peaaegu 95%. Vanu metsasid, tõeliselt looduslikke metsasid on samuti väga vähe, need moodustavad Eesti metsamaast umbes 2%. Mis puutub ökoloogilistesse piiridesse, siis teatavasti eksisteerivad sellised piirid, kuhu maani elupaigad võivad kahaneda, ilma et oleks n-ö massiivseid tagajärgi liikide seisundile, nende olemasolule. See üsna universaalne piir on 80%. Kui me kaotame maastikes rohkem elupaiku kui 80%, siis paneme üsna kiire põntsuga nende elupaikadega seotud liikidele. Sellised elupaigad, kus me oleme selle piiri ületanud, ongi meil niidukooslused, vanad metsakooslused ning märgala kooslused.

Mida siis teha? Lubage, ma märgin mõned punktid, mis saavad olukorda oluliselt parandada. Esiteks, me peame oluliselt suuremat tähelepanu pöörama elurikkusele. Ja selleks on vaja tagada see, et need elupaigad, mis on veel maastikus säilinud, alles jääksid. Teiseks on meil vaja tegeleda mitmekesiste maastike taastamisega kohtades, kus need on muutunud üksluseks. Meil on selliseid metsamaastikke, meil on selliseid põllumajandusmaastikke. Kogu maailmas on selgeks saamas, et ainult kaitsealadele keskenduv looduskaitse ei pruugi suuta täita kõiki eesmärgi, tagada liikide elupaikade ning ka inimestele oluliste loodusehüvede säilimist. Kui suudaks, siis me ei näeks neid negatiivseid trende. Looduskaitsealad on elurikkuse tuumikalad, tugialad, kuid me peame tagama, et me suudame elurikkust hoida ka väljaspool looduskaitsealasid, põllumajandusmaastikes ja majandusmetsades, ning seda ka kliimamuutuste korral.

Tahan välja tuua ka selle, et noort metsa ja metsamaad iseenesest on Eestis juba päris palju ja ökoloogilist vajadust noore metsa järele meil eriti ei ole. Küll aga tuleb olla väga tähelepanelik selles osas, kui meil on soov suurendada Eesti metsamaa pindala teist tüüpi elupaikade arvel, nendesamade niidukoosluste või märgalade arvel. Sel juhul esineb lõivsuhe ja see on oluline lõivsuhe elurikkuse vaatenurgast ja loodushüvede vaatenurgast. Näiteks tolmeldajate kadumises ja lindude elurikkuses ilmnevad trendid on seotud maastikulise mitmekesisuse ja niitude olemasoluga, erinevate mitmekesiste maastikuelementide olemasoluga. Siin me ei saa läheneda ühe vitsaga ja öelda, et näiteks puu istutamine on ilmtingimata kõige parem lahendus.

Kolmandaks ma tahan rõhutada seda, et see on küll üsna tundlik teema, ma saan aru, aga me kardame asjatult, et vanad metsad muutuvad kliimamuutustesse panustajaks. Elurikkuse hoidmine ning kliimamuutustega võitlemine ja kohanemine ei ole omavahel vastuolus. Vastupidi, elurikkus aitab meil kliimamuutustega kohaneda ning võimaldab neid ka leevendada. Vanad loodusliku dünaamikaga metsad on suurepärased süsinikuvaru hoidjad ning meie kliimavööndis ka selle väga tempokad sidujad. Mida vanemaks saavad metsad, seda suurema süsinikuvaru nad on endasse kogunud. Loomulikult ei varu metsad süsinikku lõputult, kuid see aeg, mil nad hakkavad jõudma looduslikus dünaamikas sinna nullpunkti, on meil päris kaugel sellest, kui me loeme majanduslikult need metsad küpseks.

Ma sooviksin seda illustreerida sellesama joonisega, mis on ka eile ilmunud aruandes "Mets ja kliimamuutused". Suures osas on tegu doktor Anger-Kraavi tehtud analüüsiga. Juhin Riigikogu tähelepanu kahele alternatiivsele stsenaariumile, mis siin joonisel on välja toodud. Alates aastast 2020 on välja pakutud kaks hüpoteetilist olukorda: üks on see, et raieid ei tehta, ja teine on maksimaalne raie ehk raie küpsuslangi järgi. Üks joon läheb ülespoole, teine läheb allapoole. Kui teha maksimaalset raiet ehk raiet küpsuslangi järgi, siis järgmisel kümnel aastal emiteeritaks aastas üsna massiivselt süsihappegaasi. Samas hüpoteetiline olukord, kus raieid ei tehta, vastupidi, seoks massiivselt süsihappegaasi järgmise kümne aasta jooksul ja siis veel 20 ja ka 30 ja 40 aasta jooksul. Minule pakkus huvi nende kahe stsenaariumi vahe ja just see kumulatiivne varu. Me peame aru saama, et me mitte ainult ei pea vaatama, kui palju midagi igal aastal seob, vaid ka seda, kui palju sellest seotust alles jääb. Me võime mõelda niimoodi, et kui me saame kellegi käest raha omale rahakotti, siis rikkaks me saame ikkagi alles siis, kui me selle raha ka alles jätame, mitte siis, kui me selle teisest otsast põlema paneme. Ma tegin sellelesamale eelmisele slaidile tuginedes kumulatiivsed arvutused ja leidsin, et kui me vaatame kumulatiivselt kahe stsenaariumi korral seotud süsihappegaasi koguseid, siis aastal 2035, kui me peaksime jõudma mingil määral juba kliimaneutraalsuse staadiumi, on nende kahe stsenaariumi vahe 258 miljonit tonni süsihappegaasi. Ehk siis selle hüpoteetilise stsenaariumi järgi, kui me üldse ei raiu, oleme salvestanud oma metsadesse nii palju rohkem süsihappegaasi kui juhul, kui me teeksim

lubatava maksimaalse raie. See on väga suur arv, sest Eesti emiteerib aastas 20 miljonit tonni. Samas ei taha ma sellega öelda, et raieid ei ole vaja teha. Kindlasti mitte! Ma tahan sellega tuua välja asjaolu, et väide, et intensiivsem raie aitab meil ilmingimata kliimamuutusi leevendada, ei pruugi tugineda täiel määral püsivale alusele.

Metsade majandamise panus kliimamuutustesse sõltub tegelikult sellest, kui hästi me suudame diferentseerida ja optimeerida eri kasvukohtade raiesurvet, kuidas me suudame lageraiete asemel toetada elurikkust ja metsa süsinikuvaru säästvaid ja suurendavaid majandamispraktikaid. Kuidas liikuda sellise biomajanduse poole, et puitu tõepoolest kasutataks püsivamates toodetes? Kuidas tagada, et metsamajandus tõepoolest aitaks kliimamuutusi leevendada? See ei ole võimatu ülesanne. Aga mul on tunne, et täna me päris sellel teel ei ole. Senised trendid ja ka tegelikult eile välja pakutud lahendused ei ole elurikkuse ja ka kliimamuutuste seisukohast tegelikult jätkusuutlikud.

Ja lõpuks: ma arvan, et meil on vaja mõistet "looduskapital" ehk siis ökosüsteemide pakutavad erinevad hüved. Seesama süsiniku sidumine, kliimaregulatsioon, aineriing, rekreatsioon, ka mittepuidulised tooted, kas või mustikad – need on päris kapital. Need on pärisasjad, mida me peame samamoodi hoidma ka päris majanduslikel põhjustel, nii nagu me täna oleme rääkinud päris palju raie majanduslikest põhjustest. Nende loodushüvede ohustamine põhjustab majanduslikku kahju ja võtab meil tulevikus võimaluse rakendada mitmekesisest majandamist.

12:05 Esimees Henn Põlluaas

Aitäh! Kahjuks on ettekande jaoks antud aeg lõppenud. Suur tänu ettekandjale! Aga teile on küsimusi ja kui midagi jäi rääkimata, siis saate küsimuste-vastuste voorus selle ära markeerida. Esimesena Yoko Alender, palun!

12:05 Yoko Alender

Aitäh, hea koosoleku juhataja! Austatud ettekandja! Täna suurepärase ettekande eest! Täpsustaks võib-olla näidet sellest viimasest arvutusest. Kas ma saan õigesti aru, et raha võiks rahakotti jätta ja välja võtta on seda mõistlik ainult siis, kui me seda puitu, mille me maha raiume, mitte ei pane põlema, vaid salvestame pikaealistesse puittoodetesse, näiteks puitehitistesse? Ja ehk kommenteerite ka teemat, mida ma tahtsin küsida eelmise ettekandja käest. Kuidas te hindate tänast metsateaduse või, ütleme, puiduteaduse arendustegevuse rahastamise seisut? Kas nendes muutuvates tingimustes, kus meil on nii palju uusi väljakutseid metsa, loodushoiu ja ka mõistliku metsamajandamise valdkonnas, on meil piisavalt raha selle valdkonna teaduses?

12:06 Tartu Ülikooli vanemteadur Aveliina Helm

Aitäh! Esimese vastusena märgin, et asi ei ole ainult selles, et suur osa raiutust läheb biomassiks või kütteks. Asi on ka selles, et tõepoolest lageraietega emiteerub kohe süsinikku päris olulisel määral ning lageraielangid on esimestel aastatel olulised emiteerijad, samuti noored metsad, mis lageraiejärgselt tekivad, esimesel paarikümnel aastal. Neil võtab omajagu aega, et jõuda kõige kiiremasse kasvuikka, kus nad taas tempokamalt süsinikku seovad. Nii et see on mitme asja kombinatsioon. Kui me paneme selleksama graafikule juurde tänased sidumised püsivatesse puittoodetesse, siis praegu me seome umbes 20% raiutavast mahust mingil määral püsivatesse toodetesse. Ideaalis võiks olla nii, et kliimalahendusi silmas pidades me esiteks väärtustame rohkem metsas seisvat süsinikku, sest see on kõige paremini hoitud, ja teiseks võiks olla, et ressurs, mida me kasutame majanduses, mida me kasutame puiduna ja üldse metsanduse valdkonnas, oleks tõepoolest maksimaalselt väärtustatud ja hoitud. Et me ainult ei unistaks majadest, mis pikka aega püsivad ja seda süsinikku laovad, vaid et me tõepoolest ehitaksime neid.

Aga te küsisite ka, kas metsandusteaduses on raha piisavalt. Teaduses tervikuna ei ole raha piisavalt.

12:08 Esimees Henn Põlluaas

Heiki Kranich, palun!

12:08 Heiki Kranich

Aitäh! Mulle tundub, et me oleme natuke liiga vähe pööranud tähelepanu kirjandusele. Nimelt: seda, kuidas metsakahjurid metsaga käituvad, on kirjeldanud juba Selma Lagerlöf "Nils Holgerssonis". Aga

minu küsimus on kliimamuutuste kohta. Tegelikult võib-olla see küsimus ei ole üldse teile, vaid eelmisele esinejale, ent kas meie teadlased on mõelnud selle peale, et kliima soojenemise tingimustes me peaksime võib-olla keskenduma mingitele teistele puuliikidele – laialehelistele metsadele, mida iganes?

12:09 Tartu Ülikooli vanemteadur Aveliina Helm

Suur tänu! Absoluutselt! Kliimamuutuste tingimustes on väga oluline mitmekesistada puuliikide n-ö puistut. Võib-olla on tõepoolest nii, et kliimamuutuste tõttu on meil monokultuursete kuusikute aeg lihtsalt läbi saamas, see ei saagi enam võimalik olla. On vaja meie puistuid mitmekesistada erinevate, eriti laialehiste puudega. See on n-ö kliimakindlam lahendus, jah.

12:09 Esimees Henn Põlluaas

Heiki Hepner, palun!

12:09 Heiki Hepner

Suur tänu, hea eesistuja! Aitäh ettekandjale põneva ettekande eest! Minu küsimus puudutab teie viimast slaidi. Me teame tegelikult, et lageraiet võime võrrelda loodusliku häiringuga – tuulemurru, tulekahjude, haiguste, kahjurite poolt tekitatud kahjustustega. Kas te olete selle hüpoteetilise olukorra arvestuste tegemisel arvestanud ka paratamatute looduslike häiringutega? Ja teine küsimus siia otsa ka: mis te arvate, kui lageraiet ei tehtaks, kui suur oleks looduslike häiringute tõenäosus, mis saabuksid niikuinii? Me teame ju, mis on toimunud Austraalias, põlengud on ka Ameerikas, me teame Euroopas üraskite rüüstet. Kuidas te seda kommenteerite?

12:11 Tartu Ülikooli vanemteadur Aveliina Helm

Ma täpsustan, et need arvutused ei ole minu tehtud, need on võetud eile avaldatud aruandest ja ma lihtsalt esitasin need visuaalselt natuke teisel kujul, et oleks kergem aru saada. Aga loodusliku dünaamikaga on niimoodi, et see ei avaldu mitmekesiste metsade puhul kunagi nii laiaulatuslikult kui mõju, mida me avaldame praegu lageraietega. Looduslikult kujunev mets on struktuurilt mitmekesine ja tänu sellele ei ole ta erinevatele haigustele nii vastuvõtlik, sest puudub n-ö suur ühtne toidulaud. Ka ei ole struktuurilt mitmekesine mets nii vastuvõtlik häiringutele, mis tulenevad näiteks põlengutest või tuulemurdudest. On eri vanuses puid, on lagedamaid kohti, on tihedamaid kohti, on eri puuliike. Kui me võrdleme intensiivselt majandatud piirkondi, kus on ühtlane puude liigiline koosseis, ja mitmekesiseid puistuid, siis viimased on looduslikele häiringutele vastupidavamad. Mina päris üheselt sellega nõus ei ole, et lageraiet sellisel kujul, nagu me täna teeme, looduslikku häiringut üks ühele imiteerib.

12:12 Esimees Henn Põlluaas

Jevgeni Ossinovski, palun!

12:12 Jevgeni Ossinovski

Aitäh, austatud ettekandja, hea ettekande eest! Ma jätkan oma küsimust eelmisele ettekandjale, see puudutab raie stsenaariume. Küsimus on see, kas ma saan õigesti aru. Aga ühtlase raie stsenaariumi kohaselt – see on ka selles eile avaldatud raportis ja näeb ette umbes 11 miljonit tihumeetrit aastas – hoitakse sajandi lõpuks metsatagavara stabiilsena tänasel tasemel. Kui metsa kasvu kiirenemist eeldada, siis äkki tuleb 10% juurde. Aga kui võtta hüpoteetiline nullraie stsenaarium, siis on tagavara 50% suurem ehk umbes 700 miljonit tihumeetrit – nii ma sellest aruandest välja loen. Sellega on ju summaarselt seotud täiendavalt sadu miljoneid tonne kasvuhoonegaase, mis tegelikult ju neutraliseeriks kümnendite jooksul kogu Eesti emissiooni. Kas ma saan õigesti aru, et erinevate stsenaariumide kohaselt on võimalik raiuda paremini ja halvemini, aga et nullraie stsenaarium on süsiniku sidumise kogumahu mõttes siiski kõige parem? Punkt üks. Ja teine küsimus: kas ma saan õigesti aru, et mida rohkem me raiemahtu sellest 11 miljonist tonnist maha võtaksime, seda suurem oleks summaarselt süsiniku sidumine Eesti metsades?

12:13 Tartu Ülikooli vanemteadur Aveliina Helm

Suur tänu! Palju küsimusi, alustan lõpust. See on tõsi, et nende arvutuste järgi tundub – ja see on ka loogiliselt võttes tõsi –, et mida väiksemate raiemahtude poole me liigume, seda suurem n-ö kliimavõit on. Kui te küsisite selle kohta, kas on paremaid stsenaariume metsa majandamiseks, siis on täiesti võimalik, et neid on: just seesama püsimetsandusega, mõõdukate raielankidega majandamine. Selles andmestikus sellist olukorda ei olnud läbi mängitud ja seetõttu ei saanud ma neid andmeid siia tabelisse panna. Kuid tõepoolest on ka selline hüpoteetiline võimalus olemas, et meil õnnestub kombineerida häid lahendusi ja kliimavõitu, kuid see kindlasti peab tähendama tänasega võrreldes väiksemaid raiemahte.

12:14 Esimees Henn Põlluaas

Riina Sikkut, palun!

12:14 Riina Sikkut

Aitäh, hea esimees! Hea ettekandja! Kaks tundi tagasi keskkonnakomisjoni esimees viitas sellele, et majandusmetsa eesmärk on tulu teenida ja kaitsealused metsad on need, kus me säilitame elurikkust. Teie ettekandest jäi mulle mulje, et 13%-l Eesti pindalast ei ole võimalik säilitada elurikkust ja selleks peaks eraldama palju suurema osa meie maa-alast. Kas ma sain õigesti aru? Ja teine küsimus on selline. Kui elurikkuse säilitamiseks on vaja seda suuremat panust, siis me ei räägi ainult eetilistest ja esteetilisest kategooriatest – et oleks ilus või armas või näe, kui tore, et metslooma saab ka kohata. Tegelikult on elurikkuse mõju ökosüsteemile ja meie elukeskkonnale, ükskõik kas peame silmas õhku või vett, palju laiem. Kas te saaksite seda kirjeldada?

12:16 Tartu Ülikooli vanemteadur Aveliina Helm

Suur tänu! Ma tahan tõepoolest välja tuua selle, et elurikkus ja looduse toimimine, mida ma püüdsin ka väljendada oma ettekandes, ei ole nagu niisama asjad. Need on päris asjad. Ökoloogilised piirid on päriselt eksisteerivad piirid – need piirid, mida ületades me kahjustame omaenese keskkonda. Need ei ole tunnetuslikud, vaid need on mõõdetavad. See ongi tegevus, millega ökoloogia tegeleb: kus on need universaalsed piirid, mille piires inimene ja looduskeskond ühiselt hakkama veel saavad. Ja vastab tõele, et elurikkuse trendid ja ökosüsteemi teenuste pakkumise, loodushüvede trendid näitavad kogu maailmas, sealhulgas Euroopas ja ka Eestis seda, et praegusele kaitsealade struktuurile tuginedes meil ei õnnestu kaua neid hüvesid säilitada. Kas me laiendame kaitsealasid või leiame moodused, kuidas hoida elurikkust kõikides maastikes meie ümber tänasest paremini. Ja see ei ole tunnetuslik, emotsionaalne soov, see on vajadus.

12:17 Esimees Henn Põlluaas

Jürgen Ligi, palun!

12:17 Jürgen Ligi

Aitäh, proua ettekandja! Tunnistan, et mult võeti küsimus ära, aga ehk võib kaks korda küsida, kasutades teist sõnastust. Te räägite siin elurikkusest, isegi marjadest, ma ei tea, kas ka seentest, esteetilisest, moraalsetest väärtustest, aga need ju tegelikult ei anna patta panna. Isegi marju on metsas vähe, põllult saab neid rohkem. Teie vastas on inimesed, kes ütlevad, et mis elurikkus – elada on vaja. Surnud puit on paha ja võsa tuleb maha võtta. Kas te prooviksite uuesti sõnastada – mitte et te oleksite halvasti sõnastanud, aga keskkond on tegelikult teie jutu suhtes suhteliselt vastuvõtmatu –, mis on see päris asi ja mis on see stiimul, mis võiks selliseid majanduspragmaatikuid panna mõtlema esteetilistes, moraalsetes kategooriates, lähtudes seejuures ka oma isiklikest majanduslikest kaalutlustest? Võsa ja surnud puit – säärsed stigmad.

12:18 Tartu Ülikooli vanemteadur Aveliina Helm

Aitäh küsimuse eest! Väga hästi küsitud! Kui ma vaatan, kuhu liigub arusaam asjadest, millest ma teile täna rääkisin, siis niimoodi väga lühidalt öeldes on need üldteada. Ja need ei kao kuskile ära. Kliimakriis ei kao ära, elurikkuse vähenemine jätkub. Me näeme praegu, et Euroopa Liit astub samme, ja need sammud väga tõenäoliselt viivad lähikümneks selleni, et emissioonid on väga tulemuslikult

maksustatud. Süsinikuvaru, elurikkuse hoidmine on premeeritud ja ökosüsteemipõhine majandusarvestus võiks ideaalis olla see, kuhu me liigume. Meil peab olema selles mõttes füüsiliselt n-ö vara ja varu ka nende asjade puhul, millele me täna nii hästi ei oska selle hinna lipikut külge panna. Ma näen, et majandus liigub selles suunas. Ja ma tahan rõhutada, et me oleme praegu väga olulisel teelahkmel, kus tuleb otsustada, kas me säilitame Eestile võimalused sellest majandusest maksimumi võtta või mitte. See on lähikümnenendi küsimus minu hinnangul.

12:20 Esimees Henn Põlluaas

Andres Sutt, palun!

12:20 Andres Sutt

Aitäh! Hea ettekandja! Mul on väga hea meel, et see arutelu siin toimub hästi fakti- ja teadmistepõhiselt. Ma arvan, meil on väga sellist rahulikku debatti tarvis. Mulle jäi silma üks slaid elurikkuse seisundist. See puudutas niite ja puisniite, kus suuremad muutused algasid tegelikult 70–80 aastat tagasi ja tänaseks, nii nagu te ütlesite ja nagu slaidilt näha, me oleme praktiliselt puisniidud kaotanud. Ja kui ma õigesti aru sain, on mängus kaks tegurit: üks on suurem põllumajandamine ja teine on metsandus. Mida me teha saaksime, et niidud jälle tagasi saada?

12:21 Tartu Ülikooli vanemteadur Aveliina Helm

Jälle väga hea küsimus, ma väga tänan! Suur osa niitudest on tõepoolest läinud noorte metsade alla, mis nüüd on saanud raieküpseks. Seda ma ei jõudnud oma ettekandes eriti puudutada, kui oluline on järjepidevuse arvestamine ka metsamajandamisel. Võtame näiteks vanad metsamaad. Me oleme teinud uuringuid, kus me oleme näinud, kui palju olulisemad need on metsa ökosüsteemi seisukohalt. Vanad järjepidevad metsad, mis on olnud metsad sajandi ja kauemgi, *versus* n-ö esimese põlvkonna metsad, mis on tekkinud nendelsamadel niitudel. Diferentseerides majandamist nendel aladel, õnnestub meil päris hästi lüüa mitu kärbest korraga ja luua uuesti elurikkamaid struktuure. Seda just nimelt raiudes nendes piirkondades, kus on olnud vanad puisniidud, ja tekitades natukene lagedamaid alasid. Niimoodi me saame maksimeerida mõlemat.

Tahan ka öelda, et karjatamine metsas on elurikkuse seisukohalt väga soodne ja seda tuleks soosida. Samas kujutan ette, et tegu on üsna uudse mõttega. Kui keegi asja vastu rohkem huvi tunneb, siis üks teema, mida me Eestis ei ole veel käsitlenud ega tõstatanud, on n-ö *rewilding* ehk siis loodustamine, mis vajab natukene rohkem arutelu. Ehk me saaksime Eestis kuidagimoodi jätta looduse omapäi toimetama, introductseerides siia erinevaid suuri herbivoore. Need on põnevad teemad, võimalusi elurikkuse ja tänapäevase majandamise ühendamiseks tõepoolest on.

12:22 Esimees Henn Põlluaas

Aitäh! Meil saab kohe varsti küsimuste vooru aeg läbi, aga Signe Kivi jõuab veel kiiresti küsida. Palun!

12:23 Signe Kivi

Tänu teile! Mul on niisugune lihtne ja väga paljusid inimesi puudutav küsimus. Viimastel aastatel on meedias kõlanud looduskaitsete arvamused, et eestlased on liiga tublid ja niidavad oma koduümbrust liiga palju. Kas tõesti aitaks liigirikkust suurendada, kui mingi osa oma aiast jätta niitmata, nagu soovitatakse? Ja kas üldse tuleks teadlikult jätta rohkem alasid niitmata? Oleks sellel arvestatav mõju?

12:23 Tartu Ülikooli vanemteadur Aveliina Helm

Suur tänu! Kutsun seda igaühe looduskaitseks, sest elurikkus toimib maastikes meie ümber. Kaks kilomeetrit sinna ja kaks kilomeetrit tänna on see skaala, milles suur osa liike üldse opereerib. Kui kaitseala on kuskil Lääne-Eestis, siis see teie ümbruse elurikkusele suurt kaasa ei aita. Aga nendest valikutest, mida me ise teeme, tõepoolest sõltub päris palju. Eriti oluline on ära tunda maastikus meie ümber, meie oma aias ja aia taga kohti, mis on pika aja jooksul saanud kujuneda ja kuhu tõepoolest liigid on juba koondunud. Ja tõepoolest aitab ka see, kui te mitte otse ei niida vähem, vaid toote oma aeda rohkem sellist niidulist majandamist, nii nagu vanasti oli: heina tehti korra aastas ja pandi rõuku. Sellest võidab väga palju liike.

12:24 Esimees Henn Põlluaas

Üks küsimus veel. Palun, Mart Võrklaev, ja kiiresti!

12:24 Mart Võrklaev

Aitäh, lugupeetud istungi juhataja! Hea ettekandja! Küsimus on selle kohta, et teie ettekandest käis läbi, et nullraie stsenaarium oleks justkui kliimaeesmärkide seisukohast kõige kasulikum, et CO₂ seoks see kõige rohkem. Mul on kaheosaline küsimus. Miks siis üks valdkond peab püksirihma pingutama? Kui me üldse ei raiu, siis erametsaomanikud ja riigimetsa omanik ei saa raiuda ja majanduslikku tulu teenida, teised aga ei pea tänu sellele püksirihma pingutama ega kliimaeesmärkidele mõtlema. Ja teine küsimus on ka: kas me sellega ei tee liigirikkusele karuteenet, kui me läheme äärmustesse, jättes puisniidud ja loopealsed, mis on kinni kasvanud, samasse seisusse, ei ava neid uuesti ega hoolitse nende eest? Minu meelest on siin väike lahkeli.

12:25 Tartu Ülikooli vanemteadur Aveliina Helm

Saan võimaluse vastata?

12:25 Esimees Henn Põlluaas

Jah, olge lahke!

12:25 Tartu Ülikooli vanemteadur Aveliina Helm

Väga õige tähelepanek. Ja ma võib-olla õiendan ka selle asja ära, et metsast üksi tõepoolest ei piisa kliimaeesmärkide täitmiseks. Igas valdkonnas tuleb emissioone vähendada, kõikides valdkondades tuleb selle nimel töötada. Kahtlemata ei tahtnud ma öelda, et me soovime Eestit, kus üldse raieid ei tehta – kindlasti mitte. Ma tahtsin seda debatti illustreerida, näidates vahesid raie erineva intensiivsuse puhul. Ma olen kindel, et balanss, mille korral me tõepoolest saame kõik olla rahul, on võimalik, aga see võib-olla ei ole selline, mida me täna arutame. Just, tasakaal peab olema olemas, ma olen täiesti nõus teiega. Aga nagu ma ütlesin, niitudega ja niitude taastamisega me peame tegelema. Me ökoloogidena ei propageeri seda, et me keeraksime ajaratta tagasi ja looksime mingisuguse endisaegse olukorra, vaid seda, et meil oleks täidetud miinimum, mis on vajalik selleks, et Eesti loodus oleks turvaliselt hoitud.

12:26 Esimees Henn Põlluaas

Aitäh, ma tänan ettekandjat! Nüüd läheme edasi läbirääkimiste juurde. Sõnavõtuga võivad esineda Riigikogu liikmed ning komisjonide ja fraktsioonide esindajad. Keskkonnakomisjoni taotlusel teen Riigikogule ettepaneku, et kõigepealt esineksid sõnavõtuga fraktsioonide esindajad ja seejärel Riigikogu liikmed. Esimesena on registreerunud Siret Kotka Keskerakonna fraktsiooni nimel. Palun!

12:27 Siret Kotka

Hea istungi juhataja! Head Riigikogu liikmed! Mets on loodusvara, mille tähendust tunnetab iga Eesti inimene. Küll aga on metsakasvatataval ja üldsusel erinev arusaam sellest, mis asi on mets. Samas on oluline, et leiaksime tasakaalu metsa majandamise ja selle kaitsmise vahel.

Tõepoolest, metsast ning selle hoidmisest on viimastel aastatel olnud palju juttu. See on ka mõistetav, sest mets on olnud Eesti inimeste kõrval juba aegade algusest peale, andes nii väärt ehitusmaterjali kui ka täites söögilauda. Lisaks ei saa jätta märkimata, millist olulist rolli mängib mets paljudele liikidele elupaiga ning kasvukohana. Kui me suleme silmad ja mõtleme, mis asi on mets, siis see on paik, kus kasvavad hea tervise juures arvestatava jämedusega puud, maapinda katavad põõsad ja ühtlane samblavaip ning suve lõpus kaunistavad metsaalust seened ja marjad. See on elujõuline mets, millega on ümber käidud heaperemehelikult.

Metsa eest tulebki hoolt kanda, ei tohi lasta sellel võsastuda. Õigeaegne hooldamine tagab metsadele paremad väljavaated tulevikus. Kui metsas võetakse puud maha, siis on oluline uued asemele istutada. Seejuures tuleks pöörata senisest enam tähelepanu sellele, et uued puud oleksid kvaliteetsematest liikidest, näiteks kuused ja männid. Kõik meie sammud peavad olema suunatud sellele, et Eesti mets oleks väärtuslikum, senisest liigirikkam ja ökoloogiline tasakaal veelgi suurem.

Erinevates metsaga seotud debattides kõlab väga tihti seisukoht, et metsad on hävimisohus. Sellega ma siiski nõustuda ei saa, sest kui uurida statistikat, siis Eesti metsavarud on pigem suurenenud, kui

kahanenud. Isiklikult arvan, et metsa tuleb maha võtta täpselt nii palju kui vaja ja nii vähe kui võimalik. Peamine on, et säilitame looduse tasakaalu. Sellest tulenevalt peaks meie riigi metsapoliitika eesmärk olema see, et metsamehed ja keskkonnakaitsjad järjest enam üksteist mõistaksid. Riigil on suurima metsaomanikuna vastutus selle teekonna leidmisel ja sellel püsimisel. Kahtlemata ei saa see olema lihtne ülesanne, kuid olen veendunud, et suudame leida kuldse kesktee elujõulise metsa säilitamise ja metsa tõhusa kasutamise vahel.

Mina olen Eesti metsa usku. Ma arvan, et ürgne mets on Eesti jaoks üks suurimaid väärtusi ning me võiksime seda oma riigi hüvanguks veelgi rohkem ära kasutada. Mets peaks olema üks meie reklaamiartikkel, mida me turistidele tutvustame, et meie riigi turismimagneetvälja veelgi enam suurendada. Mõelge ise: maailmas ei ole palju selliseid riike, mille territoorium oleks nii ulatuslikult loodusliku metsaga kaetud. See on Eesti riigi eelis ja me peaksime seda rohkem ära kasutama. Tuleb tunnustada ka Riigi Metsamajandamise Keskust selle eest, et nad rajavad igal aastal matkajatele uusi matkaradasid, puhkajatele uusi puhkekohti, aga ka metsateid, et sõidukitega oleks võimalik metsa paremini ligi pääseda. Kõik need RMK tegevused annavad lootust selleks, et Eesti inimene elab ka tulevikus loodusega kooskõlas ning käib loodusest otsimas tasakaalu, et rahuldatud oleks nii füüsiline kui ka vaimne pool. Eesti mets on loodusvara, mida tuleb hoida, kaitsta ja targalt majandada. Kasvatagem üheskoos metsa, mille liigirikkusega võime avaldada muljet nii tulevastele põlvkondadele kui ka Eestit külastavatele turistidele. Aitäh!

12:32 Esimees Henn Põlluaas

Yoko Alender oma fraktsiooni nimel, palun!

12:33 Yoko Alender

Aitäh, austatud koosoleku juhataja! Head kolleegid! Loodan, et kuulate meid ka kabinettides, samuti inimesed interneti vahendusel.

Riigikontroll tegi hiljuti väga asjakohase märkuse metsanduse arengukava koostamise protsessi kohta. Otsused metsapoliitikas on nii pika mõjuga, et ehkki arengukava tehakse järgmiseks kümnendiks, tuleb stsenaariumides ja otsuste mõjuanalüüsides silmas pidada kogu raietsükli ehk umbes 80 aasta perspektiivi. See oligi tegelikult tänase arutelu mõte ka. Jagan teiega Reformierakonna fraktsiooni mõtteid sellest, kuidas kohaneda kliimamuutustega, kuidas aidata metsal hakkama saada, kuidas säilitada ja arendada metsa muutuva kliima tingimustes.

Kõigepealt aga metsast kui Eesti inimese identiteedi osast. Linnakultuur on meil lühike nagunii, aga veel enam: ehkki eestlased on üsna usuleiged, oleme samas kultuurne ja vaimne rahvas. Ja paradoksaalsel kombel on just loodus ja mets ürgne ja samas kaasaegne väljendus sellest vaimsusest. Ehk on mets justkui selle sümbol, mida me tsivilisatsioonis ei taha näha. Mets on puhtus, vaikus, rahu, võimalus olla meile meelepäraselt hetkeks omaette, võimalus teha paus kiirele sooritusele orienteeritud ühiskonnakorralduses. "Mets puhastab tajusid," ütles hiljuti laulja Marten Kuningas.

Samas on ka mets tegelikult sama muutuv kui kultuur ja tsivilisatsioon, ja seda on võib-olla vahel vastumeelne mõelda. Kindel on see, et Eesti on ja peaks veel enam olema metsariik. Meie metsad on rikkad, mitmekesised, aga vajavad ka arukat kaitset. Metsapoliitika vajab muutuva kliima tingimustes uusi, laiemaid ja sügavamaid teadmisi, nagu oleme ka täna kuulnud.

Eelmise valitsuse ajal tõusis hüppeliselt surve RMK kasumile ja selle kandmiseks dividendidena riigieelarvesse. Numbritest oli siin juba juttu, need lausa kahekordistusid. RMK täitis talle pandud ootust väga hästi, lausa üliefektiivselt, ja kindlasti soosis seda ka hiljutine puiduturg, mis tänaseks on muutunud. RMK on ise uurinud inimeste arvamust, mis on RMK eesmärk inimeste silmis. Nimelt arvatakse, et RMK põhiroll on vaba aja veetmise võimaluste pakkumine. Juba siit tuleb välja teatav vastuolu. RMK roll on algusest peale olnud ka metsa kaitsmine. Suur osa looduskaitsealustest maadest asub RMK aladel. Ja see on koht, kus saame otsustajatena veel selgemalt väljendada oma ootusi ja tugevdada RMK kompetentsi, eeskjuu olemist ka erasektorile. Eesti ei ole sellest kaugel, ent siiski tuleb oma eesmärk veel selgemalt sõnastada ja seda täita, olla ökoloogiliselt säästliku metsamajanduse juhtriigiks maailmas, hoida ja arendada Eesti metsa mahemetsana. Liigirikkus, looduslik mitmekesisus, ökosüsteemide teenuste ja rohevõrgustiku toimimine ja selle hoidmine on osa meie kõigi kohustusest. Euroopa Liit toetas hiljuti Eestit ka LIFE fondi rahaga just nimel sellel eesmärgil. Jääksode taastamine on teema, millest võiks rääkida. Seda teeb pilootprojektina RMK väikeses mahus ja nende endi sõnul on nende valmidus veel suurem, nad aga vajavad poliitike, nõukogu liikmete ja teiste otsustajate

suuniseid. Aveliina Helm sõnastas Jürgen Ligi küsimusele vastates tänase põhiküsimuse: me peame otsustama, kas Eesti jätab endale maksimaalse võimaluse saada osa tulevikumajanduse hüvedest. Pool Eesti metsast on RMK hallata. Milline on ja peaks olema RMK roll ühiskonnas? Millised on RMK tegevuse eesmärgid? Me rääkisime täna juba viimaste aastate raiesurve, et täita riigieelarve auke. Kas RMK roll on eelkõige metsamaterjali maksimeeritud tootmine või metsa seisukorra ja ligipääsetavuse eest hoolitsemine ja metsa kaitsmine? Kas RMK võiks oma kasumi abil selle asemel, et lappida riigieelarve auke, lahendada looduskaitselikult kõige väärtuslikumate maade väljaostmise probleeme ja kompenseerida erametsaomanikele looduskaitse piiranguid? See probleem on aastatepikkuse ootamise tõttu kindlasti kahjustanud looduskaitse mainet ja kujundanud avalikku arvamust, mis ei aita kaasa heale koostööle.
Palun lisaaega!

12:37 Esimees Henn Põlluaas

Palun, kolm minutit lisaaega!

12:37 Yoko Alender

Milline on RMK koostöö kohalikega? Kuidas kujuneb ruumi planeerimine, mis tulevasi keskkonnanariske maandab, seda nii üleriigiliselt kui kohalike planeeringute alusel? Raasiku valla üldplaneeringu lõppfaasis käib praegu vaidlus RMK-ga, kas kohalikud võivad planeeringus seada keelu lageraietele. Kohalikul omavalitsusel on nii põhiseadusest kui planeerimisseadusest tulenev õigus oma haldusterritooriumi ise planeerida, kuid hetkel Rahandusministeerium, kes osapooli lepib, ei paista seda argumenti tõsiselt võtvat. Kindlasti peaks RMK ja kohalike koostöö olema enam näoga teineteise poole ja ühiste avalike huvide eest seisev, mitte vastanduv ja vaidlustes kohtu poole kiikav. Kui asi selleni jõuab, oleme ilmselt kuskil eksinud ja peame proovima uuesti ja paremini. Nüüd metsast muutuva kliima tingimustes. Soojem kliima hoogustab metsa kasvu, teisalt levib rohkem haigusi ja kahjureid. Milline peaks sellistes tingimustes olema raieaeg, raievanus ja säilikpuude hulk? Olen nõus komisjoni esimehega, kes ütles, et investeeringud metsa- ja puiduteadusesse peavad kasvama. Ka puiduturg muutub koos kliimaga. Ilmselt saab siin Eestil olema suur roll koos Kanada, Venemaa ja Hiinaga. Me asume alas, kus oma metsa eest targalt hoolitsedes, seda kohapeal kasutades ja väärindades võime tõsta oma heaolu märkimisväärselt. Ja lõpetuseks. Kuulsin hiljuti tuttavalt arhitektilt, et ta ei julge enam öelda oma intellektuaalidest sõpradele, et ehitab puidust. See on koht, kus peame riigina midagi tõesti ette võtma. Meil on olemas kohalik puidust ehitamise traditsioon. Puit on ainus kohalik taastuv ehitusmaterjal. Kui need ehitised peavad tõepoolest pikka aega vastu, siis saame CO₂ nendesse siduda. Nüüd õnneks on riik ka mingeid samme juba teinud – olgu selleks näiteks Viimsi Gümnaasium –, aga saaksime teha veel enam, et tuua tagasi traditsioon, mis meil kunagi palkmajadega alguse sai. Meil oleks praegu võimalik ehitada puidust korrusmaju ja võib-olla murda traditsioon, mis sai alguse nõukogude ajal raudbetoonist korrusmaju ehitades ja millesse me oleme natukene liiga palju kinni jäänud. Kindlasti oleks oluliselt säästlikum, kui astuksime veel ühe sammu ja väärindaksime oma puitu veel enam, kasutades seda päriselt pikaajalistes puitehitistes. Lepime kokku, et me kõik armastame oma metsa! See on meie identiteedi oluline osa ja metsasõjas, nagu tänast olukorda vahel kahetsusväärselt on nimetatud, ei ole võitjaid. Ma arvan, et me peame panustama haridusele, teadmistele ja professionaalsusele, hoidma oma metsa ja arendama edasi tema majandamise kultuuri. Aitäh!

12:40 Esimees Henn Põlluaas

Aitäh! Heiki Hepner Isamaa fraktsiooni nimel, palun! Kolm minutit lisaaega, palun!

12:40 Heiki Hepner

Austatud kolleegid! Lugupeetud eesistuja! Kõigepealt tänan ettekandjaid huvitavate ettekannete eest! Mina toon teieni Isamaa fraktsiooni arusaamad meie metsanduse hetkeprobleemidest ja kliimamuutustest. Eesti on vaieldamatult metsariik – me ju teame, kui suure ala meie riigi pindalast hõlmab mets. Selliseid riike, kus enam kui pool maast on metsa all, on Euroopas vähe. Eestis on metsamaa pindala alates 1940. aastast umbes poolteist korda suurenenud ja metsaressurss on sama

ajavahemiku jooksul kolmekordistunud. 2018. aastal oli metsamaa pindala 2,33 miljonit hektarit, elaniku kohta teeb see umbes 1,8 hektarit. See on muljet avaldav näitaja.

Head kolleegid! Ma koorman teid veel arvudega, sest ma usun teadmiste- ja faktipõhisesse poliitikasse. Ja ma usun ka meie Keskkonnaagentuuri tehtud statistilist metsainventuuri. Lisaks on kordamine tarkuse ema. Kui Eesti milleski Euroopa viie parima riigi hulka kuulub, siis kindlasti on see meie metsade kaitse. 2018. aastal oli range kaitse all kogu Eestimaast 13,2%. See on mets, kus puudub igasugune majanduslik tegevus. See number on eelmise aastaga taas jõudsalt kasvanud. Rangelt kaitstavaid metsi on enam kui Hiiumaa ja Valgamaa pindala kokku. Lisaks on meil kaitsemetsi, kus majandamine on tuntavalt piiratud: umbes 11,4% ehk üks keskmine maakond veel lisaks. Eesti paistab veel ühe näitajaga Euroopas silma. Meil on metsas väga väike võõrpuuliikide osakaal. See on ühelt poolt positiivne, teisalt peame kliimamuutuste kontekstis arutama, kas on mingeid võõrpuuliike, mida me sooviksime tulevikus meie majandusmetsas rohkem näha. Küpsusvanuse ja küpsusdiameetri järgi moodustavad majandatavates metsades kõigi puuliikide puistute pindalast küpsed ja valmivad puistud 47% ehk peaaegu poole. Selle numbriga on viimasel ajal inimesi üksjagu hirmutatud, et nüüd raiutakse kohe pool meie metsadest maha. Isamaa fraktsioon arvab, et ei ole põhjust karta. Selleks hirmuks ei ole mingit alust, sest peale puistu küpsuse mõjutab raieotsuse tegemist terve rida teisi argumente, alates omaniku metsamajandamise eesmärkidest, turu- ja ilmastikutingimustest ning lõpetades metsakahjustuste levikuga.

Metsa raiuti Eestis 2017. aastal 12,5 miljonit tihumeetrit ja eksperdihinnangute järgi oli raiemaht üle-eelmisel aastal ka umbes sama suur. Samal ajal arvestati juurdekasvuks 16 miljonit tihumeetrit. 2011–2019 kujunes keskmiseks raiemahuks ca 10,7 miljonit tihumeetrit, mis on vähem kui metsanduse arengukavas kehtestatud jätkusuutlik raiemaht 12–15 miljonit tihumeetrit. Mets on vaieldamatult keeruline süsteem, kus muutujaid on palju ja nende omavahelised seosed on mitmesugused.

Jätkusuutliku metsamajanduse eesmärk on säilitada ja suurendada metsa keskkonnaval, majanduslikku ja sotsiaalset väärtust nii praeguste kui ka tulevaste põlvkondade hüvanguks. Ainult trialektiline käsitlus, kus me vaatleme neid kolme faktorit – ökoloogilist, majanduslikku ja sotsiaalset – ühisel ruumis, tagab piisavalt hea tulemuse. Siia tuleb lisada ka kultuuriline aspekt, mis on eestlaste jaoks oluline.

Mis on meie metsanduse väljakutsed seoses soojeneva kliima ja vajadusega saavutada süsinikuneutraalne majandus? Soojemate talvedega suureneb ellu jäävate kahjurite ja metsahaiguste hulk ja levik. Samuti suureneb võõrpuuliikide arvukus tänu kõrgemale keskmisele temperatuurile, mis neile elukeskkonnaks sobib. Suviti suureneb põua ja metsatulekahjude võimalus, ka on tõenäoline, et esineb rohkem tormikahjustusi. Jätkusuutlik metsamajandamine peaks arvestama võimalike kliimatingimuste mõjudega metsale ja aitama metsal kliimamuutustega kohaneda. Näiteks saab vähendada liigniiskust ja tulekahjuohtu. Meie metsamajandus peab aitama säilitada või suurendada süsinikuvarusid orgaanilises aines ja pinnases, sh talletada süsinikku puittoodetes ja tekitada asendusefekti. Ka saame pakkuda lahendust süsinikuga küllastuse probleemile, mille korral küps mets enam mingist hetkest süsinikku juurde ei seo. Biomassi ja pinnase süsinikuvaru suurenemine võib olla küsitav tormide, looduslike tulekahjude ja kahjurite puhangute prognoositava suurenemise tõttu. Näiteks Kanada majandatavate metsade biomass suurenes aastatel 1998–2008 vaid pisut, sest tulekahjude ja kahjurmardikate puhangute põhjustatud biomassi märkimisväärne kaotus tasakaalustas juurdekasvu.

Me teame, mis hiljuti on juhtunud Austraalias. Esialgsete hinnangute kohaselt on maha põlenud kolmandik New South Walesi osariigi rahvusparkide puudest. UNESCO maailmapärandi nimekirja kuuluvates Sinistes mägedes on tuli hävitanud koguni 80% ürgloodusest. Teadlaste hinnangul võib metsapõlengute arvele kanda 5–10% aastasest süsinikdioksiidi emissioonist kogu maailmas. Kesk-Euroopat on aga haaranud tohutud üraskite kahjustused ja see oht ähvardab reaalselt ka Eestit. Meil kõigil – nii metsaomanikel, ametnikel kui ka Riigikogu liikmetel – on viimane aeg mõtelda, kuidas tegutseda, kui see rüüste jõuab Eestisse. Kas meil on olemas tegevuskava, vahendid ja teadmised kahjustuse ohjeldamiseks?

Lõpetuseks tahan põgusalt puudutada raadamist. Raadamisega, mitte lageraiega lõpeb metsa kui ökosüsteemi eksistents. Metsa rajatud elamukvartal müüb hästi, aga mets on sealt kadunud alatiseks. Siin on ühiskonnal mõttekoht, pidades silmas ka vajadust kliimamuutusi ohjeldada ja süsinikuneutraalsus saavutada.

Head kolleegid! Isamaa fraktsiooni arvates on mets ja metsandus jätkuvalt meie riigi suur ja sugugi

mitte täielikult kasutamist leidnud võimalus. Soovime tarkust ja head tahet meile kõigile nende võimaluste kasutamiseks. Täna tähelepanu eest!

12:48 Esimees Henn Põlluaas

Aitäh! Head kolleegid! Ma vaatan sõnavõtusoovide arvu ja näen, et ilmselt me kella üheks ei saa lõpetada. Keskkonnakomisjon on teinud ettepaneku pikendada vajaduse korral istungi aega kuni päevakorrapunkti ammendumiseni, kuid mitte kauem kui kella 14-ni. Me peame sellel teemal läbi viima hääletuse.

Panen hääletusele keskkonnakomisjoni ettepaneku pikendada istungi aega kuni päevakorrapunkti ammendumiseni, kuid mitte kauem kui kella 14-ni. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Hääletustulemused

Pikendamise poolt on 28 Riigikogu liiget, vastuolijaid ja erapooletuid ei ole. Istungit on pikendatud kella 14-ni.

Järgmisena palun kõnepulti Jevgeni Ossinovski Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni nimel kõnelema.

12:51 Jevgeni Ossinovski

Aitäh, austatud istungi juhataja! Palun kohe kolm minutit juurde.

12:51 Esimees Henn Põlluaas

Palun, kolm minutit lisaega!

12:51 Jevgeni Ossinovski

Täna! Austatud kolleegid! Väga hea ülevaatlik arutelu oli täna, selle juurde ka minu poolt mõned märkused. Kuna teema on suur ja lai, siis kõigele loomulikult kaheksa minuti jooksul keskenduda ei ole võimalik. Aga siiski mõned põhimõttelised märksõnad, mis tänases diskussioonis kas ettekannetes või siis küsimuste-vastuste voorus samuti kõlasid, aga mis nõuavad minu hinnangul natuke põhjalikumalt käsitlemist.

Kahtlemata ei ole metsa ja metsaraiumist õige võrrelda põllumaalt saaduste koristamisega suve lõpus, nagu mõnikord püütakse teha. Mets on siiski ökosüsteem. Keskkonnakomisjoni esimees ütles siin pooljuhuslikult lause, mis on sellele debatile sümptomaatiline: majandusmetsades me tegeleme majanduslike väärtustega ja neid võib põhimõtteliselt raiuda nii palju, et nende majanduslik väärtus säiliks, aga liigirikkuse ja muude ökosüsteemi küsimustega tegeleme ainult kaitstavates metsades. Niimoodi läheneda ei saa!

Tegelikult on väga hea, et me saame lausa praktiliselt näha ja kuulda – ka täna kuulsime –, et kliimamuutuste mõju on juba kohal. Meil ei ole mõtet arutleda, kas kliimamuutused on reaalsed või mitte, see on fakt. Ei pea isegi vaatama juurepessu tegutsemist, võib vaadata lihtsalt aknast välja. Loomulikult on tegemist akuutse kliimakriisiga. 99% kliimateadlastest on veendunud, et kui me hiljemalt aastaks 2050 – mõnede arvates ka palju varem – väga põhimõtteliselt oma elukorraldust ja süsinikuringet ei muuda, siis on sellel katastroofilised tagajärjed nii loodusele kui inimesele. Selles kontekstis on kahtlemata väga oluline silmas pidada seda, mida mets teeb kliimapolitiilises kontekstis süsiniku sidujana. Metsal on aga ka palju teisi rolle: ökoloogilised, liigirikkus jne. Paljud asjad on omavahel seotud.

Mina tahaks oma jutus klaarida ära ühe asja, mis millegipärast väga visalt elab, ehkki tal ei ole ei tervemõistuslikku ega teaduslikku alust. Nimelt väidetakse, et mida rohkem me raiume, seda parem kliimale, sest siis hakkavad metsad süsinikku rohkem siduma. Küsisin selle kohta ka täna. Ühe ettekandja ettekandes oli must valgel kirjas lause, et metsaraie on positiivne kliimamuutuste leevendaja. Kliimamuutuste leevendaja on siiski metsa kasvatamine, sest kasvav mets seob süsinikku. Mets, mis on maha raiutud ja siis ära põletatud või muul viisil ära lagundatud, emiteerib selle süsiniku, mis ta on sidunud, tagasi atmosfääri. Kõik on väga lihtne, eks ole.

Kui me vaatame debatti raiemahtude üle, siis näeme, et vastamisi on kaks olulist väärtuste paketti: ökoloogiline ja kliimamuutuste seisukohalt üks väärtuste pakett ning teiselt poolt sotsiaal-majanduslike väärtuste pakett. Nagu täna sai rõhutatud: mets ei ole ainult majanduslik väärtus. Sotsiaal-majanduslikke väärtusi aga on ka muid.

See konflikt on mõistetav, arusaadav, reaalne. Seda tüüpi konflikte on ühiskonnas palju ja siin tuleb

leida nende kahe paketi vahel mõistlik tasakaal: tasakaal raiemahtude ja ökoloogiliste väärtuste vahel. Palun lõpetame selle jutu ära, et metsa on vaja raiuda selleks, et peatada kliimamuutusi. See on jama. See on lihtsalt jama! Needsamad uuringud näitavad, et kui me lõpetame homsest raiumise – ma ei ütle, et seda peab tegema, aga kui me seda teeme –, siis metsatagavara sajandi lõpuni kasvab. Noor mets mõnda aega natukene emiteerib süsinikku, siis aga saavutab mõõdukalt siduva loodusliku tasakaalupunkti. Metsatagavara kasvab ja see tähendab seda, et täiendavalt seotakse metsa sadu miljoneid tonne CO₂.

Ma ei ütle, et raie peab lõpetama. Ei ole mõeldav ja muudel põhjustel ka mõistlik raiumist lõpetada – teatud ulatuses on see mõistlik ja vajalik. Me kuulsime siin metsahaigustest, kahtlemata teatud puistute puhul on selge, et seal tuleb rakendada teistsuguseid võtteid. Aga rääkida sellest, et kuna ühe aasta lõikes noorem mets seob rohkem kui vana mets, siis tuleks vana mets maha võtta ja uus kasvama panna, et see on vajalik kliima seisukohast, süsiniku seisukohast, ei ole põhimõtteliselt õige. Põhjus on tegelikult kliimateaduslikult tõestatud ja see on kliima globaalse soojenemise kontekstis, kasvuhooneefekti toimimise mõttes oluline. Tähtis on laiemalt kasvuhoonegaaside kontsentratsioon atmosfääris, mitu ühikut miljoni kohta neid gaase on. See, kas ühel aastal emiteeritakse neid 2% rohkem või vähem, on mõõdik poliitika juhtimiseks. Tegelikult kasvuhooneefekti mõju avaldub selles, kui palju neid osakesi on. Täpselt samamoodi ei ole ka süsiniku sidumise puhul tähtis niivõrd see, kas ühel või teisel aastal sidumine 2% tõuseb või langeb, kuivõrd see, kui palju summaarselt on metsades süsinikku ära seotud. Me räägime ju süsinikubilansist suures pildis.

Ja sellest tulenevalt on metsa raiumisel kokkuvõttes kahtlemata oluline leida tasakaal sotsiaal-majanduslike ja ökoloogiliste, kliimapoliitiliste eesmärkide vahel. Mõlema poole argumendid on kindlasti asjakohased ja adekvaatsed. Siin toodi ka välja, kui palju inimesi on hõivatud, kui suure osa majandusest see sektor moodustab. See tasakaal tuleb kahtlemata leida. Aga minu hinnangul on ääretult ohtlik, kui me toome siia sisse mõõtme, mis tegelikult laiemas kliimapoliitilises kontekstis tööle ei vasta. See eksitab ja jätab olemasolevatest valikutest täiesti ebaadekvaatse mulje. Ehk siis, kui me räägime sellest, et meil on võimalik jätta metsatagavara tänasesse seisu ja meil on võimalik maksimeerida süsiniku sidumist nullraiega, siis seal vahel on väga palju muid võimalikke stsenaariume. Kümneid stsenaariume võiks sinna vahele joonistada, aga need stsenaariumid on kõik puudu kõikides nendes aruannetes ja muudes paberites, mis riik siiani on teinud. Ja sellest on kahju. Aga veel on aega seda parandada. Aitäh!

12:59 Esimees Henn Põlluaas

Aitäh! Järgmisena palun siia Peeter Ernitsa Eesti Konservatiivse Rahvaerakonna fraktsiooni nimel kõnelema.

13:00 Peeter Ernits

Hea juhataja! Head kolleegid! 2003. aastal kirjutasin Postimehes loo "Rohelise panga saatust". Tõesti, roheline kuld on ju mets, samamoodi nagu põlevkivi on pruun kuld. Toona hinnati roheline panga varasid 100 miljardile kroonile, seejuures Eesti mändide väärtus oli sama suur kui Hansapangal vara kokku, kuuskedel sama. Ma kirjutasin, et Ühispank oli nagu kase nägu, Sampo meenutas haaba, aga Krediidipank oli nende varade mõttes nagu lepavõsa. Käis esimene metsasõda ja nõuti meie tänase kolleegi, toonase ministri Kranichi pead. Ja juhtus sama, mis eelmise iseseisvuse ajal, ainult et võrratult jõhkramal kujul. Toonased riistad olid sootuks vägevamad. Ja nagu toonane minister, hilisem metsamees Villu Reiljan ütles: praegu lõigatakse nagu juuksed peast maha – õhtal olid, hommikul vaatad peeglist, ja enam polegi. Nii ütles toonane pangahärra talle omasel moel. Aga iga panga puhul on oluline, et ta omanikule võimalikult palju tulu toob. Sama peaks kehtima ka roheline panga puhul. Küsimus on vaid selles, kas kohe või homme. Aga toona, 2003. aastal, 17 aastat tagasi oli põhimõte valdavalt see, et palju pappi, ja kohe lauale. Ja toonane pangahärra ütles otse, et senisel vaikival kokkuleppel, et pärast meid tulgu või veeuputus, on lõpp ja aeg on hakata ka lastelastele silma vaatama. Sellest on 17 aastat möödas ja meie vastutame Eesti metsa saatuse eest. Ja küpseb tegelikult kolmas metsasõda. Harvesterid on veelgi vägevamaks läinud ja trügivad juba külade ja linnade lähedale nagu näljas hundid taluõuedesse. Võib tekkida küsimus, kas majandusmetsas on tõesti näpud põhjas. Tõepoolest on arutletud ka selle üle, et kui kaitsealasid vähemaks võtta, saaks kümne aasta raiemahu kätte. Tõnis Mägi laulab laastatud maast ja rahvas – vähemalt paljud inimesed – ja osa teadlasi on väga murelikud.

Erametsaliidu juht Ando Eelmaa kirjutas tänases Eesti Ekspressis väga hea loo "Emake Loodus ja isake Riik". Nii et meie teiega oleme isakese riigi rollis. Mida erametsaliidu juht siis ütleb? Ta räägib, kuidas ta läks oma metsa ja avastas kivi peal raunjala. Tsiteerin: "Seaduskuulelik kodanik mu sees ütleb, et peaks vist organeid teavitama. Kuid siis kuulen, kuidas emake Loodus sosistab: ära sa sellest isakesele Riigile parem räägi, las see olla meie väike saladus. [---] Riik oma aparaadiga paneks asjad kohe paika. Stopp! Talumats, hoia eemale, sul pole enam siia asja!" Ja ta räägib sellest, kui palju on teda tänu riigitruudusele karistatud.

Aga Eelmaa esindab erametsi. Samas, erametsasid on tegelikult kahte sorti. Ühed on, mis on omanikele kuuluvad, ja teised on firmametsad. Tänase päevani pole minul vähemalt ülevaadet, kui palju kusagil tegelikult raiutakse. Kolm omanikku: riik, riigimets ja RMK, mis kuulub meile kõigile, erametsaomanikud, keda on 100 000 laias laastus, ja siis n-ö firmametsad. See on oluline küsimus, aga vastust ei ole.

Kui nüüd vaadata, mis tegelikult on: umbes 60 000 eestlast, valdavalt maainimesed, saavad metsast oma igapäevase leiva lauale. Pruunist kullast, põlevkivist, saab leiva lauale umbes 15 000 inimest ehk neli korda vähem. Just puidutööstus on Eesti väliskaubandusbilansi põhilisi tasakaalustajaid. Nii et tegelikult me peame väga tõsiselt mõtlema selle peale ...

Palun veel kolm minutit!

13:04 Esimees Henn Põlluaas

Palun, kolm minutit lisaaega!

13:04 Peeter Ernits

... kuidas me isakese riigina käitume. Ja võin teile öelda, et kahjuks kokkuleppeid pole, vastasseis püsib ja soe talv ja üraskid viskavad hagu alla. Tegelikult tuleb omavahel palju rohkem rääkida. Jah, siin n-ö punane joon on agressiivne raie: et küpsed metsad kohe maha ja pärast tulgu või veeuputus. Tegelikult, nagu me kuulsime, 60 aasta pärast on asi taas normis. Aga selleks ajaks oleme meie kõik, isake riik, surnud – kindlalt kohe.

Mida me siis EKRE-s ette näeme ja mida me püüame teha? Jah, lageraielanke me ei kavatse keelata, kuigi tahame piirata nende pindala 7 hektarilt 5-le. Linnurahu tuleb, võib-olla mitte nii pikalt kui peaks. Ma ise olen ornitoloog ja tean, tegelikult peaks see pikem olema. Aga eelkõige tuleb leida kokkulepe, kuhu see kirik ehitada: kuidas tagada looduskaitse ja inimeste äraelamine ja selle rohelise panga majandamine. Andres Sutt on saalist lahkunud, ta pangaisana võib-olla teab, et tegelikult me peaksime lähtuma sellest, kuidas roheline pank oleks jätkusuutlik ega hakkaks sööma oma põhivara.

Ja veel üks asi. Inimestel on võimalus määrata oma kodumetsa saatus. Need on alad inimeste elupaikade juures, linnade ja külade juures ja tegelikult kõigil on võimalik selles kaasa rääkida. RMK on omalt poolt riigimetsas selle võimaluse andnud. Kahjuks sellest teatakse vähe. Alles hiljuti olid Kose rahutused: rahvas arvas, et Kose ümbrus raiutakse lagedaks. Ja tõepoolest, viie päeva jooksul tegi RMK selle erimajandamise kava mustandi. Viie päevaga! Tuletan meelde, et neid paiku on suhteliselt vähe, kus selline kava on vastu võetud: on Narva-Jõesuu ja Haapsalu. Raasikust oli natukene juttu ja Viimsis käib see juba pikka aega. Ma võin teile öelda, et seal ei ole mitte volikoguga tegemist. Tegemist on kohaliku kogukonnaga, kes on kõvasti töötanud ja minu käes on asjaomane kava, kogukonnapoolne materjal. Millal nad sellega hakkama saavad, ma ei tea, aga tegelikult võimalus oma kodumetsa saatuses kaasa rääkida on reaalselt olemas. Ma arvan, et seda võiks rohkem kasutada, sest vastuolud ja lahingud ei vii meid kusagile. Ma usun, et on võimalik kirik ehitada keset küla, nii et kõik on rahul. Aitäh!

13:07 Esimees Henn Põlluaas

Aitäh! Fraktsioonid on rääkinud ja nüüd on kõikidel Riigikogu liikmetel võimalus kõnepulti tulla.

Esimesena palun, Jürgen Ligi!

13:08 Jürgen Ligi

Härja juhataja! Austatud kolleegid! Tänase teema sõnastusse on kätketud üks konflikt ja oleks tahtnud kuulda, et seda kõik sõnavõtjad lahti mõtestavad. Ma ei väida, et see on kerge ja lihtne, et on olemas väga lihtsad vastused ja sammud, mida on kerge teha. Ma tunnistan, et mina tulin siia pulti sellepärast, et ka minus on konflikt ökonomisti ja geograafi vahel. Mul ei ole mingit valmis kirjutatud teksti, vaid nagu ikka, ma reageerin räägitule, ja kui ma kuulasin täna neid jutte, siis minus jäi ikkagi jõhkralt peale geograaf.

Sellist lapsejuttu pragmaatilistest vaadetest, nagu siin korduvalt kostis, tegelikult ei tahaks Riigikogus kuulata. Juba esimene lause, kui öeldakse, et mets on tähtis loodusvara, paneb kihvatama. Kui me räägime praegusest situatsioonist, siis see on juba kohatu. Kui me räägime tänasest teemast, siis mets tegelikult on elu, mets on kogu elukeskkond ja mets, õigemini loodus, on tegelikult praegu ainus ellujäämise võimalus. Ja meie ise oleme selle süsteemi osa, me ei ole selle süsteemi kuningas. Me ei kontrolli olukorda ja tänane teema pidi olema, et kontroll on ammu kadunud. Me oleme arvanud, et inimene kontrollib loodust, aga on selgunud, et ei kontrolli. Ta ei hävita mitte ainult loodust, vaid ka iseennast. Mis parata, meie võõndi loodus on mets, sellepärast me ainult metsast peaksimegi rääkima. Ka parimad meist minu arust rõhuvad liiga palju sellele, et meil toimub mingisugune tasakaalu otsimine majanduslike, looduse ja sotsiaalsete argumentide vahel. Reaalsus selle teema puhul on see, et jah, me ei saa hakkama sellega, mis on hädavajalik – see tasakaal on ammu läinud. Tasakaal kaob globaalselt ja ühes suunas: liigid hävinevad ja ka inimese eksistents on väga habras. Kindlasti on kõik esteetilised ja moraalsed väärtused, mida me elus hindame, sattunud tugeva löögi alla ja me ei vääri enam varsti inimese nime, kui me sellest ei hooli ja selle tähelepanu alt kõrvale jätame. Elurikkus on asi tõesti, mida me patta ei pane, aga nagu praeguseks on selgunud, see võib olla ainus ellujäämise võimalus. Looduslik tasakaal ei ole miski, mis lineaarselt olemas on. Ei, ühel hetkel tekib kröps, ühel hetkel kaovad tolmeldajad, ühel hetkel ilmuvad uued kahjurid ja ühel hetkel ei ole meil ka omal toitu, kui rääkida ainult ühe liigi seisukohalt.

Sellest peaksime tegelikult lähtuma oma praktilistes sammudes, aga ka sõnavõttudes. Kui ma siin kuulen jälle lauset, et me ei pea kartma, meil siin on hektareid nii palju, 1940. aastal oli hoopis teistmoodi. Aga see ei peegelda ju reaalselt olukorda maailmas. See ei peegelda meie globaalset vastutust kohas, kus me elame ja kus mets on olemas. Me saame selle kõik kaela, meie lapsed saavad selle kõik kaela ja me peaksime päriselt selle peale mõtlema. Enamiku inimeste puhul on see, kui palju täpselt me raiume, kindlasti üks aspekt. Kui me räägime metsamajandusest, siis me muidugi peame sellest rääkima, aga seal on ju tuhat nüanssi juures. Ja kui tekib ikkagi arvamus, et oi, meil on surnud metsa liiga palju, ja kui selle tõestamiseks esitatakse, nii nagu tänagi esitati, joonised, siis muidugi sa tunned, et võsa tuleb maha võtta ja maa tuleb kuivendada. Aga see on vale suund olukorras, kuhu me oleme sattunud. See on juba kadunud loodusliku tasakaalu ignoreerimine, see on meie ellujäämise võimaluse kadumise ignoreerimine.

Ma ei taha olla radikaal, aga ma ütlen, et kõik inimesed, kes käivad siin rääkimas metsandusest kui majandusest ja metsast kui loodusvarast, eksivad fundamentaalselt.

Palun lisaaega!

13:12 Esimees Henn Põlluaas

Kolm minutit lisaaega, palun!

13:12 Jürgen Ligi

Muidugi me tahame kõik saada puitu, muidugi me tahame kõik marju korjata, aga tegelikult on kõigel, mis maailmas toimub, palju dramaatilisem tagapõhi. Praktiliselt väljendub tasakaalu kadumine näiteks mingisuguse kahjuri vohamises, aga kõik algab sellest, et meil on mitmesugused tasakaalud elurikkuse mõttes ära kadunud. Ja see elurikkus ei tähenda seda, et mets on loodusvara. Ei, ta ei tohi enam olla niimoodi defineeritud. Samas ma ei kutsu üles metsa elama minema, ma ei näe selles väljapääsu. Surnud puit on lihtsalt üks osa loodusringest. Kui puu kukub maha, siis ei ole mõtet sellest traagilisi pilte teha ja mõelda, et see hakkab kohe CO₂ emiteerima. Ei, üks biomassi vorm asendub teisega. See CO₂, mis sealt emiteerub, on tõenäoliselt jõukohane siduda ka metsal endal. Ei ole nii, et me koristame kiiresti selle puidu sealt ära ja paneme ahju ja siis on nullemissioon ja väga öko. Ei ole, need tempod on erinevad. Isegi aineringed on erinevad, CO₂ jah mingitel etappidel emiteerub rohkem, mingitel vähem, aga minu arust meile näidati siin väga häid graafikuid, kuidas mõjub erinev raiestrateegia biomassile ja CO₂ emiteerimisele.

Nii et ma arvan, et selles suunas oleks võinud see tänane arutelu rohkem kulgeda. Aga õnneks oli ka selliseid mitmekesisema, ütleme, akadeemilise lähenemisega sõnavõtte ja ma tunnustan kindlasti ekspertidest eelkõige viimast. Aitäh talle!

13:15 Esimees Henn Põlluaas

Siim Kiisler, palun!

13:15 Siim Kiisler

Austatud juhataja! Head Riigikogu liikmed! Austatud külalised! Kõigepealt tahan väga tänada ettekandjaid, kes minu rõõmuks on veel siin saalis, väga heade ettekannete eest. Need olid väga informeerivad! Olen nagu eelkõnelejagi siin pigem reageerimas eelkõnelejate sõnavõttudele, et teha mõned märkused nende kohta.

Täna arutelu pealkiri on "Mets muutuva kliima tingimustes". Siin on olnud juttu seenekorjamisest ja kõigest muust, aga mis puutub muutuva kliima tingimustesse, siis ma olen nõus kõnelejatega, kes rääkisid sellest, kui tihedalt me peame metsapoliitikat arutama kliimapoliitikaga seotuna. Tõesti, mul oleks ka muid märkusi, *à la* et me ei saa metsa vaadata eraldi ka selles kontekstis, et kui me räägime lindude arvukuse vähenemisest ja eeldame, et põhjus võiks olla tolmeldajate vähenemine, siis on kummaline öelda, et põllumajandus ei puutu üldse asjasse. Kuigi seal valatakse mürki kogu aeg maha ja hävitatakse sellega elusloodust, tahame meie nagu rääkida ainult metsast. Ma ei saa sellega nõustuda. Aga ma eelkõige keskenduksin kliimapoliitikale. Tahan välja tuua selle, et vaadake, te räägite sellest, milline oleks olukord siis, kui me üldse metsa ei raiuks, ja toote välja ka graafiku, kui me raiuksime maksimaalselt: kõik, mis vähegi küps on, võtame kohe maha. Ja siis arvutame neid emiteeritavaid ja seotavaid CO₂ koguseid. Kindlasti selliseid arvutusi saab teha. Aga kui me räägime muutuva kliima tingimustest ja räägime sellest, mille üks eelkõneleja väga hästi välja tõi, et me peame peatama kliimamuutused ja mida selleks teha tuleb, siis me ei saa neid arvestusi tehes vaadata kitsalt metsanduse või puidusektorit.

Me peame mõtlema ka sellele, mis oleks alternatiivid. Me võime tagasi mõelda ajale Eestis umbes paarkümmend aastat tagasi, kui katlamajad töötasid Vene naftaga ja puitu raiuti tööpoolest vähem. Võime vaielda selle üle, kas need puud oleks püsinud igavesti püsti või oleks ikka ühel hetkel pikali kukkunud ja emiteerima hakanud – see on üks osa vaidlusest. Aga me ei saa ära unustada suurt küsimust, kui me räägime kliimamuutuste peatamisest: mis oleks siis, kui me täna taas kütaks naftaga. Nõus, on variant, et me üldse ei küta, aga ilmselt me seda realistlikult ei aruta, ka kliimapoliitika kontekstis. On meil veel alternatiive? Ilmselt on alternatiiv tuumaenergia, näiteks Soomest tulev tuumaenergia, mida võiks kasutada. Samasuguseid alternatiive võime tuua ka näiteks materjalitööstuses, eks ole. Üldiselt maailmas pigem liigutakse plastpakendilt tselluloosi suunas. Mäletate, mõni aeg tagasi ostsite mobiiltelefoni, võtsite karbi lahti, sees oli plastpakend. Nüüd võtate karbi lahti, sees on tselluloosist pakend. Üldine ettevõtjate hoiak on pigem liikuda kestlikkuse suunas, mitte vastupidi. Teine variant oleks minna tagasi plasti peale ja säilitada selle võrra rohkem puitu. Jällegi on vaieldav, kui palju CO₂ emiteeritaks või seotaks siis: kui tooks fossiilkütuse maa seest välja kuskil Saudi Araabias näiteks, toodaks sellest Jaapanis plasti, lisaks sinna logistikakulud ja vaataks-arvutaks seda balanssi tervikuna, mitte nii, et lõikame kliiniliselt ühe kitsa sektori välja ja hindame nii, kuidas on kasulik.

Paluks kõigil selle peale ka mõelda, kui me räägime muutuva kliima tingimustest ja kliimamuutuste peatamisest. Kõige ilmekamalt, ma arvan, kajastabki seda küsimus, kas tahaksime viia katlamajad tagasi põlevkiviõli või Vene nafta peale või kasutada osaliselt siiski puiduhaket. Kumb on kokkuvõttes kliimamuutuste seisukohast parem? Aitäh!

13:19 Esimees Henn Põlluaas

Aitäh! Erki Savisaar, palun!

13:20 Erki Savisaar

Aitäh, austatud juhataja! Ma täna kõiki eelkõnelejaid sisukate sõnavõttude eest! Tahaksin siiski mõned asjad välja tuua. Kõigepealt, siin oli palju juttu ökosüsteemidest ja kippus jääma mulje, et mets ongi see ainuke ja õige ökosüsteem. Põld ei ole ökosüsteem ja muud asjad ka ei ole. See ei ole ju nii. Põld on ka üks ökosüsteem, võib-olla mitte nii põnev kui mets, aga siiski. Meil on kadumas väga mitmed Eesti jaoks iseloomulikud ja põnevad ökosüsteemid, täna toodi siin välja niidud ja märgalad. Märgaladest me oleme keskkonnakomisjonis pisut rääkinud, eriti soode kontekstis. Mahajäetud frees-jääksood võiks taastada, neid on meil ca 10 000 hektarit. Niitudest väga palju juttu ei ole olnud ja tegelikult on küsimus, kas see, et meil iga aasta metsa pindala suureneb, on ikka hea elurikkuse seisukohast, kas see annab

meile lisandväärtust. Võib-olla peaksime selle üle pisut mõtlema. Minu meelest väga hea oli ka see soovitus, et me peaksime arutama, kuidas saaks majanduse ja elurikkuse huve ühendada, et need kaks asja ei välistaks üksteist. Me saame ka põllumajanduses elurikkust suurendada. Igale keemilisele ainele võime leida mingisuguseid bioloogilisi alternatiive, mis võib-olla annavad sarnase ja ehk isegi parema efekti.

Me oleme tänasesse päeva jõudnud tänu aastakümneid kestnud tegevustele ja otsustele, mis on varem tehtud. Ma ei ütle, et need otsused on olnud valed, aga ajad muutuvad. Ma arvan, et me peame nüüd mõtlema, kuidas me jätkame järgmiste aastakümnete jooksul. Selge on, et päris nii, nagu me oleme seni tegutsenud, edasi ei saa, midagi tuleb muuta. Kui suur see muutus on, see ongi arutelu küsimus.

Kui me räägime veel natukene süsiniku sidumisest, siis loomulikult ma olen Jevgeniga nõus, et kasvav mets seob süsinikku. Siin ei ole midagi vaielda. Aga ma olen uurinud neid valemuid, kuidas riike premeeritakse selle kliimanetraalsuse eesmärgi poole liikumisel. Seal preemiat suurima süsinikuhoidja tiitli eest ei paista, pigem on tähtis iga-aastane bilanss, kui palju emiteeritakse ja kui palju seotakse. Ja seob kasvav mets. Nii et kui me hoiame oma metsa ilusas kasvufaasis, siis sellel on positiivne mõju. Ja teiseks see pool, millest rääkis Siim: metsal on teisi omadusi veel, ta pole lihtsalt kasvuajal süsiniku siduja. Väga oluline ongi see asendusefekt. Meil on puidust toodete kasutamisele väga palju alternatiive ja me oleme neid ka minevikus kasutanud, aga täna tahaksime vähendada fossiilsete materjalide kasutamist ja võtta kasutusele lühema süsinikuringiga toorainest ehk siis puidust tehtud tooted. Nii et tahke on siin hästi palju ja mõtleme edasi, kuidas me oma eesmärkidele lähemale jõuame! Aitäh!

13:24 Esimees Henn Põlluaas

Aitäh! Ma saan aru, et Jevgeni Ossinovskil on repliigi soov. Palun!

13:24 Jevgeni Ossinovski

Suur tänu! Tõepoolest, vastusõnavõtt. Härra Kiisler ei maininud minu väljendatud seisukohti päris täpselt. Ma kindlasti ei öelnud, et me peaksime nullraie stsenaariumi rakendama hakkama. Ja kahtlematult on kliimapoliitika mõttes Eesti linnu mõistlikum kütta hakkpuiduga, mitte naftaga. See on kindlasti üks nendest põhjustest, miks soojasektor tarbib ka tulevikus puitu. Ja see on hea. Minu mõte oli selles, et ehk peaksime tänase 11 miljoni tihumeetri juures arutama mitte ainult stsenaariume, mis lubavad raiuda kas 11, 15 või 20 miljonit tihumeetrit, vaid kliimapoliitiliselt vaadates liikuma 11 miljonist tihumeetrist allapoole. Tegelikult nulli ja 11 miljoni vahel on päris mitu vahemikku veel, kuhu kliimapoliitiliselt oleks tark oma raiemahtude piir seada.

13:25 Esimees Henn Põlluaas

Aitäh! Repliigiga vist soovib ka härra Ligi esineda. Palun!

13:25 Jürgen Ligi

Aitäh! Kuna äratuntavalt kritiseeris komisjoni esimees ka minu positsiooni, siis ma kommenteerin üht detaili, mis on siin saalis jäänud liiga palju kõlama: et viljapõld ja mis iganes muu on ka ökosüsteem ja sellepärast on kõik korras. Jäi ütlemata, et Eesti loomulik, looduslik ja jätkusuutlik ökosüsteem tegelikult ei ole isegi mitte okasmets. Okasmetsa võõnd jookseb siit küll läbi, aga põhimõtteliselt on loodusliku tasakaalu mõttes tarvis mitmekesisest metsa. Ainult seda ma mainisin. Hirmus mõttetu on, kui hakatakse ühte võõrsõna defineerima vales kontekstis, näiteks et tegelikult on ökosüsteem ka minu näpuots. Aga me ju ei räägi minu näpuotsast, sellest, kes seal parajasti pesitseb.

13:26 Esimees Henn Põlluaas

Sama soov on Heiki Hepneril. Palun!

13:26 Heiki Hepner

Aitäh, austatud juhataja! Tegelikult on mul protseduuriline küsimus. Ma olen suhteliselt noor parlamendiliige, pole aastatki siin olnud. (Keegi kommenteerib kõrvalt midagi.) Just. Kolleeg ütleb, et ma alles õpin. Kuidas selle vastulausega on: kas piisab tõesti sellest, kui ma tunnen, et justkui mind tsiteeriti? Või peaks mind ikkagi olema nimeliselt mainitud? Kui ei ole, siis ma võin ju alati tunda, et mind justkui mingi küsimus isiklikult väga puudutas.

13:27 Esimees Henn Põlluaas

Aitäh! Meie kodu- ja töökorra seadus ütleb, et repliigi õigus tekib, kui keegi on nimeliselt ära mainitud või Riigikogu liige otseselt tunneb, et tema sõnu on käsitletud. Jah, palun, härra Ligi!

13:27 Jürgen Ligi

Tegelikult spiiker käitub õilsalt, kui ta sellises olukorras soodustab debatti. Kui on näha, et keegi ei mängi tola, vaid tõesti tahab debatti panustada, nagu praegu oli, siis on hästi. Te olete käitunud õilsalt.

13:27 Esimees Henn Põlluaas

Mina arvan, et praegu on väga hästi. Kõik, keda mainiti ja kes leidsid, et nende sõnavõtu kohta on midagi öeldud, said sõna. See ongi debatt. Aitäh! Läheme siis edasi oma kõnevooruga ja palun kõnepulti Lauri Läänemetsa.

13:28 Lauri Läänemets

Lugupeetud esimees! Head kolleegid! Neid sõnavõtte ja ettekandeid kuulates – eelkõige ettekandeid kuulates – tekkis mul küsimus, millele ka juba siin puldis on viidatud. Miks räägitakse Eesti metsade puhul nii palju metsamajandamisest ja sellest, kui oluline see on? Miks räägitakse sellest metsatööstuses, ma saan aru, see on normaalne, aga miks räägitakse sellest ministeeriumis? Miks seda räägivad need, kes kuskil riigiasutuses töötavad, ja miks ei puudutata seda teist poolt: sedasama liigirikkuse poolt, mida Aveliina Helm siin täna väga hästi meile seletas ja näitas? Miks me ei kuule kunagi riigi esindajatelt muid argumente peale selle, et meil on töökohti vaja, et majandusel peab hästi minema? Miks me ei kuule, et kaitse all olevad metsad ei ole piisavalt suured, et tegelikult liigirikkust kaitsta, ja et vana metsa nendes kaitsealustes metsades ei ole? Miks selliseid asju ei ole kuulda? Ühesõnaga, ma tahan öelda, et kui me niimoodi jätkame, siis kõige suurema põntsu sellisest debatist või arutelust, kus hoitakse ainult metsamajandamise poole ja selle raha poole, mis metsast on võimalik saada, saab metsatööstus ja saavad töökohad, mis sõltuvad metsamajandamisest. Ja kui sealt veel edasi mõelda, siis ilmselgelt saavad selle põntsu just väiksemad ettevõtjad, mitte suuremad. Kõigil asjadel on loogiline tagajärg. Hetkel, kui Eestis teadlased tõdevad ja võib-olla ühel hetkel ka poliitikud tõdevad, et me oleme jõudnud seisuni, kus teatud liigirikkus on kadumise äärel ja enam tagasiteed ei ole, üldine pahameel kasvab. Ja see pahameel kasvab päris kõvasti.

Minu arvates parlamendi ja valitsuse ülesanne peaks olema selliseid asju ennetada. Selles mõttes me ei tohi karta debatti, liigirikkuse ja metsamajandamise ühisosa otsimist. Kui me seda kardame, siis kõigepealt saab pihta loodus ja seejärel saavad pihta töökohad ja metsamajandajad. Minu üleskutse kõigile: räägime ausalt, ja julgeme rääkida liigirikkuse hoidmisest ka! Aitäh!

13:31 Esimees Henn Põlluaas

Aitäh! Rohkem kõnesoove ei ole. Ma tänan keskkonnakomisjoni tänase arutelu korraldamise eest! Ma tänan kõiki sõnavõtjaid, eksperte! Täna kõiki küsijaid! Täna istung on lõppenud.

Istungi lõpp kell 13.32.